

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Motiverande samtal (MI) för ökad motivation i skolan

En kvalitativ intervjustudie om hur elevhälsans professioner beskriver och upplever MI som stöd för motivation, lärande och hälsa i skolan

Madelaine Andréasson
Lisa Vargstam

Specialpedagogprogrammet

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: SPP 601
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT 2020
Handledare: Katharina Jacobsson
Examinator: Sverker Lundin

Nyckelord: motivation, lärande, hälsa, motiverande samtal (MI), elevhälsa

Abstract

Studiens syfte är att undersöka upplevelsen av metoden MI (motivational interviewing) bland en mindre grupp professioner inom elevhälsan som valt att använda metoden i sitt arbete med elever i behov av särskilt stöd. Därtill hur professionerna upplever att MI kan stödja elevens motivation, lärande och hälsa samt upplevelsen av MI som metod i skolan. Studien syftar till att undersöka hur informanterna upplever att de använder metoden, metodens applicerbarhet i grundskolan samt metodens relevans i förhållande till motivation och lärande. Studiens teoretiska ansats var motivation- och samtalsteori samt det relationella perspektivet. Semistrukturerade intervjuer genomfördes med sex informanter verksamma inom elevhälsan på olika skolor i västra Sverige. Resultatet synliggjorde att samtliga professioner upplevde MI som en framstående och väl fungerande metod för ökad motivation hos elever i grundskolan. Resultatet påvisade dock en sårbarhet kring metoden, inte i metodens beskaffenhet utan i en begränsning i spridning inom skolan.

Förord

Tanken om att skriva ett examensarbete kring motivation växte fram hos oss under tiden som studenter på det specialpedagogiska programmet i kombination med den erfarenhet och upplevelse vi har i vårt dagliga arbete med elever och kollegor. Motivation är ett spännande fenomen som är kopplat till lärande och hälsa och befinner sig i gränslandet mellan pedagogik och psykologi. En nyfikenhet kring motivationsskapande metoder som ett handfast verktyg i mötet med elever och kollegor ledde oss fram till samtalsmetoden MI. Vi har varit två studenter som tagit oss igenom denna forskningsprocess tillsammans i vått och torrt. Många timmar av samtal och videomöten samt ömsesidigt författande via gemensamma dokument ligger bakom den slutgiltiga versionen. Studiens olika delar har författats gemensamt av oss båda, intervjuerna delade vi upp mellan oss och genomförde enskilt, detsamma gäller transkriberingen. Resterande delar i studien och hela skrivprocessen har fortskridit genom åtskilliga resonemang och diskussioner oss emellan och tillsammans har vi format studiens innehåll och text. Ett enormt stort tack vill vi rikta till vår handledare Katharina Jacobsson vid Göteborgs universitet. Vi vill tacka dig för ditt stora engagemang; det stöd och den formativa respons du har givit oss har varit avgörande för studiens genomförande och färdigställande. Vi vill också passa på att rikta ett innerligt tack till våra familjer och framför allt till våra barn som under vår utbildning och de mest intensiva delarna i skrivprocessen visat ett fantastiskt tålamod. Vi vill avslutningsvis rikta ett stort och varmt tack till er informanter som genom era tankar och upplevelser kring MI bidragit till studiens kunskapsbidrag.

Göteborg, maj 2020

Madelaine Andréasson & Lisa Vargstam

Innehåll

1	Inledning	6
2	Syfte och forskningsfrågor	8
2.1	Uppsatsens disposition.....	8
3	Bakgrund	9
3.1	Skolans och elevhälsans uppdrag	9
3.2	Inre, yttre motivation och lärande.....	10
3.3	Relationens betydelse för motivation och lärande.....	11
3.4	Motiverande samtal MI.....	12
3.5	MI i skolan.....	13
4	Litteraturgenomgång / tidigare forskning	14
4.1	Forskning kring motivation och lärande.....	14
4.2	Forskning kring MI och utbildning.....	14
5	Teoretiska utgångspunkter	17
5.1	Motivation- och samtalsteori	17
5.2	Relationella perspektivet	18
5.3	Salutogena perspektivet	19
6	Metod.....	20
6.1	Val av metod.....	20
6.2	Fenomenologisk ansats	21
6.3	Urval och begränsningar.....	21
6.4	Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	22
6.5	Etik.....	23
6.6	Genomförande	24
6.7	Analysmodell.....	24
7	Resultat.....	26
7.1	Hur beskriver professioner inom elevhälsan att de använder MI i mötet med elever i behov av särskilt stöd?.....	26
7.2	Upplever professioner inom elevhälsan MI som stöd för ökad motivation för lärande och hälsa i förhållande till elever i behov av särskilt stöd?.....	28
7.3	Vilka upplevelser har professioner inom elevhälsan om MI som metod i skolan?.....	31
8	Diskussion	33

8.1 Resultatdiskussion.....	33
8.2 Metoddiskussion.....	35
8.3 Studiens kunskapsbidrag	37
8.4 Förslag till vidare forskning.....	37
Referenser	38
Bilaga 1	44
Missivbrev.....	44
Bilaga 2	45
Intervjuguide	45

1 Inledning

Under större delen av sina barn- och ungdomsår befinner sig barn i Sverige i förskola och skola. Dessa instanser har ett speciellt ansvar att arbeta förebyggande och främjande för elevers lärande och välmående. Det finns ett starkt samband mellan motivation, lärande och hälsa, fenomenen är sammanlänkade och påverkas av varandra (Skolverket 2019a). Misslyckanden i skolan kopplas ihop med ohälsa och utanförskap i tonåren. Elever som avslutar grundskolan med godkända betyg löper mindre risk att hamna i psykisk ohälsa, brottslighet och utanförskap senare i livet. Goda relationer mellan elev och professioner inom skolans verksamhet anses som en främjande parameter för motivation, lärande och hälsa för den enskilda eleven (Skolverket, 2014).

Man konstaterar således att lärande är centralt för elevens hälsa. Även om det inte är helt klart hur orsakssambanden ser ut finns ett starkt samband mellan svårigheter i grundskolan och psykisk ohälsa och utanförskap i unga år. Det är den enskilt viktigaste faktorn för barns framtida hälsa – att klara skolan. (Skolverket, 2014, s. 5)

Rowell och Hong (2013) understryker att bristande motivation kan få stora konsekvenser för den enskilda elevens lärande, det finns risker att eleven lämnar skolan och hamnar i problematisk skolfrånvaro. Greiff, Sjögren och Wieselgren (2012) visar i sin rapport att Sverige avsätter mycket resurser för att utjämna skillnader mellan barns förutsättningar, inte minst genom satsningar på skolan. Skolans mest centrala mål är att skapa likvärdiga förutsättningar för alla barn i Sverige. Trots de satsningar som görs visar rapporten på att många elever lämnar skolan med otillräckliga kunskaper. De individer som visar sig ha svårast att hantera de krav och behov som vuxenlivet kräver har många gånger haft svårigheter att klara grundskolan. Greiff m.fl. (2012) framhåller i sin rapport vikten av att vända en negativ spiral för de elever som förlorat självförtroendet och motivationen till lärandet. För detta krävs effektiva redskap, så att lärande och måluppfyllelse ökar.

Skolverket (2019 a, c) framhåller att motivation är en central faktor för elevers lärande och välmående och delar upp begreppet i inre och yttre motivation. Faktorer som påverkar den yttre motivationen är regleringssystem, kontroll, belöningar och betyg. Den inre motivationen däremot innefattar lusten och nyfikenheten att lära och är nära förbundet med välbefinnande. Rowell och Hong, 2013; Wery och Thomson, 2013; samt Giota, 2006 har genom forskning visat att inre motivation har goda effekter på elevers måluppfyllelse. Hög grad av autonomi tillsammans med inre motivation är gynnsamt för elevernas hälsa och lärande. De elever som upplevt misslyckanden i sitt lärande har många gånger låg tilltro till den egna förmågan. Självförtroende påverkas negativt och bristande motivation att lära blir en följd av misslyckande i skolan. Rowell och Hong (2013) understryker att inre motivation är grundläggande för måluppfyllelse hos elever. Wery och Thomson (2013) poängterar att det är betydelsefullt för elevers lärande att bibehålla och förbättra den inre motivationen, vilket påverkar lusten till att lära. Vidare påpekar Wery och Thomson att bristande inre motivation kan grunda sig på upprepade misslyckanden som lett till att eleven inte vågar tro på den egna förmågan att lära. Skolan behöver strategier för att stärka självförtroende och motivation. Under vår specialpedagogiska utbildning har vi fått ökad kunskap om samtal och motivation som framgångsfaktorer för elevers måluppfyllelse och hälsa. I SFS (2007:638) examensordningen för specialpedagoger går det utläsa under *Färdighet och förmåga*, att specialpedagogen ska ha fördjupad kompetens kring stöd till elever och vårdnadshavare, därtill inneha fördjupade kunskaper om pedagogik samt kunna handleda kollegor.

Under våra år som yrkesverksamma pedagoger inom grundskolan har vi fått erfara en ökad svårighet för olika professioner inom skolan att lyckas motivera elever. Vi uppfattar idag en allt större frustration hos kollegor som utmanas i arbetet med att ge förutsättningar för elevers motivation. En frustration som kan resultera i sänkta krav och förväntningar på elever i ett försök att öka motivationen vilket på sikt kan påverka elevernas måluppfyllelse negativt. Giota (2006) påpekar att en av de företeelser som lärare upplever som svårast är att stödja elevers motivation för lärande. Giota konstaterar att inställning till skolarbete upplevs bristfällig hos många elever i grundskolan. Tydligast är det bland pojkar som upplever flera av skolans ämnen som ointressanta, oviktiga och oanvändbara. En anledning till bristande intresse för studier hos grundskolans elever kan enligt Giota grunda sig i hur skolans struktur ser ut, samt hur undervisningen organiseras.

Hylander och Guvå (2017) framhåller att elevhälsans uppdrag förtydligades när den nya skollagen (SFS 2010:800) kom. ”Hur skapar vi en skola som främjar lärande, hälsa och utveckling för alla elever?” (Hylander & Guvå, 2017, s. 10). Uppdraget riktas inte enbart mot elever utan också mot att främja och ge stöd till pedagoger och skolledare i deras yrkesroller. En nyfikenhet för hur vi som profession inom elevhälsan på bästa sätt kan stötta elever och kollegor i vår framtida yrkesroll som specialpedagoger har varit en central utgångspunkt för vårt val av studie. Det är angeläget att fördjupa kunskaper kring hur vi inom skolan kan verka för en skolutveckling där vi hittar redskap för att öka och bibehålla motivation hos våra elever, samt hur vi som specialpedagoger kan stötta och motivera den lärarkår vi möter. Von Ahlefeldt Nisser (2011) poängterar specialpedagogikens kommunikativa uppdrag för att skapa möjligheter till lärande för den enskilda eleven. Bjørndal (2017) framhåller samtalsstöd som en metod samt att det finns ett ökat behov i skola och samhälle av denna form av stöd. Det centrala är samtalsstödjarens kompetens till utvecklande och stimulerande samtal för personlig mognad och utveckling. Samtalsstödjarens förmåga att skapa en god relation till deltagaren är central och inom ramen för vår utbildning har vi kommit i kontakt med metoden Motiverande samtal MI (motivational interviewing). MI är en forskningsbaserad samtalsmetod som utvecklades på 1980-talet inom vården. Metoden utformades för att öka motivationen hos deltagaren för att få till förändring av ett problematiskt beteende så som exempelvis beroendeproblematik. Metoden har genom evidens visat sig framgångsrik inom detta område. Under 2000-talet har metoden introducerats inom det pedagogiska området som en samtalsmetod för att öka elevers motivation (Farbring & Rollnick, 2015). Metoden kan användas förebyggande och främjande i arbetet med elever (Blom & Rose, 2007). Då endast ett mindre antal studier kring MI är genomförda inom utbildningssektorn finns det en relevans i att beforska området ytterligare. De studier som finns att tillgå är genomgående positivt inställda till MI som metod för ökad motivation i skolan. Intressant och relevant för studien är att se om det framkommer upplevda hinder eller svårigheter kring metoden. MI som samtalsmetod för ökad motivation inom skolan är ett utforskat område (Frey m.fl., 2011; Rollnick, Kaplan & Rutschman, 2017; Cryer & Atkinson, 2015). Som blivande specialpedagoger har vi en nyfikenhet kring hur metoden används i skolan idag och hur professioner inom elevhälsan upplever metoden som stöd i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Föreliggande studie är en kvalitativ intervjustudie som med en fenomenologisk ansats undersöker hur professioner inom elevhälsan använder och upplever metoden MI för ökad motivation.

2 Syfte och forskningsfrågor

Studiens syfte är att undersöka upplevelsen av metoden MI (motivational interviewing) bland en mindre grupp professioner inom elevhälsan som valt att använda metoden i sitt arbete med elever i behov av särskilt stöd. Därtill hur professionerna upplever att MI kan stödja elevens motivation, lärande och hälsa samt upplevelsen av MI som metod i skolan.

Studien utgår ifrån följande frågeställningar

- Hur beskriver professioner inom elevhälsan att de använder MI i mötet med elever i behov av särskilt stöd?
- Upplever professioner inom elevhälsan MI som stöd för motivation och lärande i förhållande till elever i behov av särskilt stöd?
- Vilka upplevelser har professioner inom elevhälsan om MI som metod i skolan?

Den första frågeställningen eftersträvar att få ta del av hur professioner inom elevhälsans beskriver hur de använder sig av metoden MI i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Den andra frågeställningen syftar till professionernas upplevelse om i vilken utsträckning metoden MI stödjer motivation och lärande bland elever i behov av särskilt stöd. Tredje frågeställningen syftar till att få syn på vilka upplevelser det finns bland professioner inom elevhälsan kring MI som en metod i skolan.

2.1 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är strukturerad enligt följande: I bakgrunden presenteras skolans och elevhälsans uppdrag samt begrepp och metoder med relevans till studien. Därefter följer en kort beskrivning av begreppet motivation och dess koppling till lärande och relationens betydelse för motivation och lärande. Metoden MI beskrivs samt dess koppling till motivation och lärande i skolan. Bakgrunden har som intention att ge läsaren ett perspektiv och ökad förståelse för studiens syfte och frågeställningar. I nästa kapitel redogörs för tidigare forskning, där tidigare forskning som gjorts kring MI presenteras. Efterföljande kapitel redogör för studiens teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för studiens analys. Därefter följer metodbeskrivning där val av metod presenteras och fördjupas. Empirin från studiens insamlade data redogörs för i avsnittet resultat. Avslutningsvis diskuteras studiens analys utifrån syftet kopplat till tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Uppsatsens avslutas med studiens forskningsbidrag samt förslag på framtida forskning.

3 Bakgrund

Avsnittet inleds med en presentation av skolan och elevhälsans uppdrag. Därefter presenteras inre och yttre motivation samt relationens betydelse kopplat till lärande. Vidare redogörs för motiverande samtal (MI), inledningsvis en överblick av MI på en generell nivå och sedan fördjupad utifrån ett pedagogiskt perspektiv.

3.1 Skolans och elevhälsans uppdrag

Barnkonventionen är sedan 1 januari 2020 lag i Sverige, redan 1990 tog Sveriges riksdag beslutet att följa konventionen som syftar till att säkerställa barns rättigheter. I artikel 28 i konventionen deklarerar att barn har rätt till utbildning. Denna rättighet går att återfinna i både Regeringsformen och i Skollagen. I Sverige har alla barn rätt till utbildning och en tillgänglig skolgång (Skolverket, 2019d). Skollagen och läroplanen är tydlig när det kommer till skolans uppdrag och syfte. Elever ska ges förutsättning att utveckla sin nyfikenhet och en livslång lust att lära, vilket kan tolkas som elevers motivation i skolan (Skollagen, 2010:800; Skolverket, 2011). ”Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära” (Skollagen, 2010:800, 1 kapitlet 4§ första stycket).

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. (Skollagen, 2010:800, 3 kapitlet 2§)

Runström Nilsson (2017) betonar att skolans uppdrag och värdegrund utgår från en demokratisk grundsyn på allas lika värde, alla barn har rätt till en meningsfull skolgång. Skolan har en kompensatorisk uppgift, ett ansvar att ge alla elever möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Giota (2001) framhåller att prestationsförmågan hos elever har ett nära samband med den motivation som finns för lärande. Runström Nilsson (2017) poängterar hur väl den enskilda eleven lyckas med sin skolgång, hänger samman med hur individen kommer att lyckas vidare i livet. En mindre lyckad skolgång kan för den enskilda eleven få stora konsekvenser och riskera att eleven hamna i utanförskap och senare arbetslöshet. Barn har en vilja att lyckas, detta medför att skolans största angelägenhet är det kompensatoriska uppdraget.

I och med den nya skollagen 2010 fick elevhälsan ett förändrat uppdrag. I skollagen (2010:800) 25–28 §§ går det utläsa att elevhälsan främst ska verka förebyggande och främjande för att stötta elever i deras skolgång. Runström Nilsson (2017) beskriver att skollagen ger begreppet elevhälsa en ny innebörd, ett vidgat begrepp med en helhetssyn på elevens hälsa, både fysiskt och pedagogisk. Inom elevhälsan ska det förutom medicinska och psykologiska professioner även ingå specialpedagogiska kompetenser. Elevhälsan ska inte ses som en isolerad grupp av olika professioner som kopplas in när en elev är i behov av stöd, utan elevhälsa utgör hela skolans gemensamma ansvar och innefattar allt som rör elevens lärmiljö. Lärmiljö innefattar allt eleven möter under en dag i skolan, det kan handla om det lilla mötet i korridoren mellan skolpersonal och elev, klimatet i klassrummet och varje enskild undervisningssituation. I elevhälsans uppdrag ingår exempelvis hälsosamtal med skolsköterska, pedagogiska utredningar samt samverkan med socialtjänst och andra aktörer med kopplingar till eleven. Helhetssynen på individens hälsa är idag i centrum och en förskjutning från ett enbart vårdande uppdrag till en pedagogiskt stödjande funktion har implementerats (Runström Nilsson, 2017). Skolverket (2013) poängterar i en skrivelse att

professioner inom elevhälsan bör ha en samstämmig syn på elever. I skrivelsen går det utläsa att regeringen framhåller ett salutogent förhållningssätt, vilket innebär att fokus ska utgå från friskfaktorer och det som fungerar, samt att elevhälsa i skolan ska verka förebyggande och främjande för elevers lärande och måluppfyllelse (Skolverket, 2013). Trots det stödjande, förebyggande och främjande uppdraget våra svenska skolor har, visar statistik från våren 2019 att var fjärde elev som slutade grundskolans åk 9 våren 2019, saknade slutbetyg i ett eller flera ämnen. Detta medförde att 15,7 procent, drygt 17 600 av eleverna som gick ur grundskolan 2019, saknade den behörighet som krävs för att söka till ett nationellt program på gymnasiet (Skolverket, 2019b).

Forskning visar att lärande och hälsa är två faktorer som samverkar och påverkar varandra (Runström Nilsson, 2017). Detta stöds även av Hylander och Guvå (2017) som menar att hälsa och lärande inte kan ses som två åtskilda linjära processer som löper sida vid sida. Istället bör de ses som två parallella faktorer som samspelar för elevens utveckling, vilket leder till en helhetssyn som inkluderar både lärande och hälsa (Hylander & Guvå, 2017). ”... den viktigaste skyddsfaktorn för barn och ungdomar är att klara skolan...” (Skolverket, 2014, s.11). Delaktighet, tilltro till den egna förmågan och känslan av att kunna påverka sitt lärande är centrala delar för ökad eller bibehållen motivation och lust att lära. Skolans elevhälsoarbete bör med denna kunskap utgå från det som fungerar väl i skolmiljön, arbeta förebyggande och främjande för att undanröja eventuella hinder som kan uppstå i lärmiljön (Runström Nilsson, 2017). Elevhälsans arbete ska enligt Hylander och Guvå (2017) ta sin utgångspunkt i begreppet salutogenes vilket medför att skolan ska lägga fokus på det som redan fungerar för eleven och utgå från det. Med det utgångsläget blir det friskfaktorer i fokus som främjar psykisk och fysisk hälsa, för att på så sätt gynna lärande och utveckling för eleven (Hylander & Guvå, 2017).

3.2 Inre, yttre motivation och lärande

Definitionen av begreppet motivation är komplext då synen på vad motivation är och hur begreppet beskrivs skiljer sig mellan olika perspektiv och teorier (Giota, 2002). Rowell och Hong (2013) beskriver begreppet motivation som en flerdeldad mental process med faktorer som samverkar och påverkar individen kognitivt. Motivationen berör den enskildes tänkande, känsla och vilja att utföra en handling. Vidare menar Rowell och Hong att människan har en inbyggd motivation att lära sig nya saker, samt att lärande och nyfikenhet drivs av motivation. Likväl finns det elever som mister motivationen att lära sig när de hamnar i skolsystemet detta trots att motivation är grundläggande för kunskapsinhämtning och måluppfyllelse. Brist på motivation kan påverka skolresultat negativt och i en förlängning leda till ofullständig skolgång (Rowell & Hong, 2013).

Hösten 2019 presenterade Skolverket en forskningsbaserad artikel där begreppet motivation beskrivs som en central faktor till den enskilda elevens skolframgångar. Även här beskrivs att motivation är ett svårdefinierbart begrepp som innehåller många olika parametrar. (Skolverket, 2019 c). Wery och Thomson (2013) beskriver att motivation i utbildningssammanhang definieras som den enskilda individens längtan att vara delaktig i lärprocessen. Wery och Thomson delar upp begreppet motivation i inre och yttre motivation. Den yttre motivationen drivs av belöning i form av exempelvis betyg eller erkännande samt beröm från andra personer. En elev som drivs av den yttre motivationen i sitt lärande tenderar att inte göra sitt yttersta i sin lärprocess. Den inre motivationen drivs däremot av elevens egen

nyfikenhet, glädje och vilja att tillföra något samt drivet att slutföra en uppgift. Eleven utmanas i själva lärandet och ser vinsten med ansträngningen.

Giota (2006) visar genom sin forskning på komplexiteten kring begreppet motivation kopplat till lärande och beskriver att den inre motivationen utgår från själva målet att lära, medan den yttre motivationen kopplas direkt till prestationen att lyckas. Det finns elever som kan nå skolframgångar genom den yttre motivation utifrån faktorer som betyg och bedömning. Elever med låg självbild i förhållande till lärande har svårare att motiveras utifrån yttre faktorer. Skaalvik och Skaalvik (2016) beskriver att inom forskningsfältet görs en distinktion mellan inre och yttre motivation. Den yttre motivationen kännetecknas av att eleven genomför uppgiften för att nå belöning eller undslippa någon form av bestraffning, skam och skuldkänslor är också faktorer som driver på den yttre motivationen. Inre motivation karaktäriseras av ett eget intresse, ett inre värde av att genomföra en aktivitet. Här finns känslor som välbefinnande och engagemang för att lära. Hos de yngre barnen kan man tydligt se den inre motivationen genom leken. Hos ungdomar och vuxna kan vi se den inre motivationen exempelvis genom engagemang i olika idrotter. Den inre motivationen är den starkaste drivkraften för lärande (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Hugo (2018) menar att det finns en risk med att dela upp begreppet motivation i inre och yttre motivation, sårbarheten med det synsättet blir att motivation läggs hos den enskilda individen. Istället framhåller Hugo att begreppet bör vidgas och även innefatta relationer mellan människor.

Enligt Jerkeby (2019) är motivation en central faktor för lärande, avsaknad eller låg motivation försvårar möjligheterna för den enskilda eleven att ta till sig undervisningen. Likaså kan svårigheter att ta till sig undervisningen vara en bidragande orsak till brist på motivation. Här finns det en växelverkan mellan motivation och lärande som går åt båda håll (Jerkeby, 2019). En utgångspunkt för att lärande ska ske i skolan är att eleven känner lust och motivation att lära, då motivation är en av de mesta centrala faktorerna för måluppfyllelse. De bästa förutsättningarna för lärande sker när eleven har en inre motivation som driver lärprocessen framåt (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Detta i enlighet med Wery och Thomson (2013) som menar att elevens motivation påverkas av hur eleven uppfattar sin egen möjlighet att lyckas i klassrummet. Begreppet motivation utgår i denna studie utifrån Skaalvik och Skaalviks (2016) och Wery och Thomsons (2013) definition av motivation och lärande där den inre motivationen ses som den starkast drivande kraften för lärande.

3.3 Relationens betydelse för motivation och lärande

Grundtanken inom den relationella pedagogiken är att lärande och utveckling sker tillsammans som ett socialt fenomen genom mellanmännsliga möten (Aspelin & Persson, 2011). Relation definieras som en förbindelse och möjliggörs då minst två individer på ett eller annat sätt är sammanlänkade och ett möte uppstår. I dessa möten skapas olika relationer som påverkar såväl lärande som hälsa för den enskilde eleven. Det blir centralt att de olika professionerna i skolan möter eleverna där de befinner sig och ser eleven som kompetent och handlingskraftig. I skolan blir relationer mellan pedagoger och elever centrala för att främja goda lärsituationer. Goda relationer ses som en framgångsfaktor för elevers lärande och utveckling. Skolpersonal bör inte underskatta betydelsen av goda relationer och det behövs ett främjande och förebyggande arbete för att gynna relationerna mellan elever och de professioner som finns där. Relationen har visat sig vara betydelsefulla för alla elevers lärande. Oavsett om eleven är motiverad eller omotiverad är elevens förutsättning till lärande många gånger sammanlänkat med goda relationer. Relationens betydelse för motivation

och måluppfyllelse är hög (Aspelin & Persson, 2011; Aspelin, 2016; Aspelin & Johansson, 2017). Lilja (2013) visar i sin studie på betydelsen av förtroendefulla relationer som en utgångspunkt för lärande. Det är i de dagliga mötena och samtalen som relationerna stärks och utvecklas. I studien framkommer även att relationen har en central betydelse för elevens tilltro till den egna skolprestationen och förmågan att lära. Goda relationer ökar motivation och bidrar därmed till ökad förmåga att anstränga sig (Lilja, 2013). Aspelin (2015) beskriver begreppet relationskompetensen utifrån olika förmågor. I kompetens ingår förmågor som, ett öppet och nyfiket sinne, förmågan till respekt och tilltro till den enskilda individens förmåga. Centralt för relationskompetensen är även förmågan att känna empati och ansvar för relationen, samt ha självinsikt (Aspelin, 2015). Skolverket (2019a) poängterar i sin skrivelse relationens betydelse för hälsa och lärande. Begreppet relation består av olika delar så som exempelvis samspel, interaktion och anknytning. Aspelin (2016) framhåller goda relationer som en framgångsfaktor för elevers lärande och utveckling.

3.4 Motiverande samtal MI

Metoden utvecklades på 80-talet och har efterhand granskats och utvecklats ytterligare. Idag har MI visat sig ha effekt på individers motivation och har under senare år implementerats i olika pedagogiska verksamheter (Farbring & Rollnick, 2015). MI beskrivs av Ortiz (2010) som en metod för att hjälpa individer till ökad inre motivation. MI är en metod som bygger på samtal som stöd för individer för att få till en förändring av problematiska beteenden. Metoden bygger på att göra den enskilda individen aktiv i processen till förändring. MI utgår från att samtalsledaren motiverar deltagaren till ökad nyfikenhet och handlingskraft, genom att människan har en inbyggd vilja och kraft till förändring, samtalsledarens uppgift är att stärka denna instinktiva drivkraft (Ortiz, 2010). Farbring och Rollnick (2015) beskriver att MI är en forskningsbaserad samtalsmetod för att öka individens inre motivation, ett redskap till förändring. Barth och Näsholm (2006) beskriver att MI ska öppna upp för reflektion hos deltagaren, samtalet tar sin utgångspunkt i individens egna föreställningar och ses som kompetent och kapabel till eget beslutsfattande. Utgångsläget i samtalet är att stötta deltagaren att fatta beslut och komma i kontakt med sina egna tankar. Samtalsledarens uppgift är att lyfta fram och visa på de tankar om förändring som finns hos deltagaren, tankar som kan leda till ett förändrat agerande. Rollnick m.fl. (2017) beskriver att samtalet ska vara ett samarbete mellan samtalsledare och deltagare och att de gemensamt utforskar och upptäcker det aktuella området som är fokus för förändring. Relationen mellan samtalsledaren och deltagaren är betydelsefull, detta för att skapa och öka ett ömsesidigt förtroende mellan parterna. Motsatsen till ett MI-samtal uppstår när samtalsledaren försöker att övertala deltagaren till förändring genom yttre faktorer och påverkan. MI utgår från att främja och stimulera deltagarens egen motivation till förändring. Samtalet ska vägleda deltagaren fram till ökad inre motivation och förändring. Säljö (2008) beskriver det inre samtalet som ett resonemang utifrån tankar som ännu inte blivit uttryckt i ord eller handling. Oavsett om samtalet sker inom individen eller mellan individer ses samtalet som ett redskap för utveckling och förändring, samtalet länkar samman den yttre kommunikationen och den enskilda individens inre tankeprocesser. Människan lär i samspel med andra därmed har kommunikation och samtal en central roll för lärande och utveckling.

3.5 MI i skolan

Skolan behöver metoder och verktyg för att motivera elever och det finns idag forskning som visar på att MI är en metod som med fördel kan användas av personal inom skolan för att öka såväl elevers som pedagogers motivation till förändring (Blom & Rose, 2007). Särskilt framgångsrikt har metoden MI enligt Holm Ivarsson (2013) varit bland elever i en problematisk skolfrånvaro och bland elever med låg studiemotivation, men även för att motivera kollegor att hantera utmanande situationer. Metoden utgår från elevens upplevelse av sin situation med fokus på förändring och utveckling. MI kan ses som en styrande metod, eftersom samtalsledarens roll är att utforma samtalet så att eleven uppmärksammas och blir medveten kring det som är positivt och leder till förändring. Samtalsledaren ska hålla en neutral position i samtalet, men samtidigt stimulera eleven i förändringsprocessen (Holm Ivarsson, 2013).

Trots de begränsade antal studier som genomförts kring metoden MI kopplat till lärande, finns det forskning som argumenterar för samtalsmetoden som en kraftfull metod för ökad motivation hos elever (Frey m.fl., 2011; Strait, McQuillon, Terry & Smith, 2014; Cryer & Atkinson, 2015; Snape & Atkinson, 2017). Holm Ivarsson (2013) menar att utgångspunkten är att eleven ges möjlighet att genom samtal undersöka sitt tänkande, handlande och därigenom hitta vägar till förändring. Eleven uppmuntras att med egen drivkraft få till en förändring kring ett förändringsområde. Fokus i samtalet är att hitta viljan till förändring, vilket bidrar till att eleven växer som människa och känner en ökad motivation. Rollnick m.fl. (2017) framhåller att MI kan användas enskilt eller i grupp. Metoden kan appliceras i olika kontexter inom skolan för att ge stöd till ökad autonomi och motivation. Autonomi är nära sammankopplad och betydelsefull för inre motivation. Begreppet kan förklaras med självbestämmande och självkontroll (Rollnick m.fl., 2017). Skolverket (2019a) beskriver begreppet autonomi med självbestämmande utifrån elevers delaktighet och inflytande över den egna läroprocessen. Genom vägledning kan elever stärka sin förmåga till autonomi och reflektera kring de egna behoven, insikter som på sikt kan bidra till ökad känsla av mening och hanterbarhet samt ökad förmåga till ansvarstagande för sitt lärande. Eriksson (2016) beskriver MI som en samtalsmetod att använda i förändringsarbete med barn och föräldrar för att påverka den egna motivationen till förändring. Vidare betonar Eriksson likt Rollnick m.fl. (2017) betydelsen av den förtroendefulla relationen mellan deltagare och samtalsledare samt att MI kännetecknas av empati och förståelse för deltagarens situation och upplevelser.

4 Litteraturgenomgång / tidigare forskning

Nedan följer en redovisning över tidigare forskning angående motivation i relation till lärande samt forskning kring användandet av metoden MI i skolan. Endast ett begränsat antal studier kopplat till MI och utbildning har genomförts tidigare. I detta avsnitt gör vi ett försök att visa på den forskning som går att finna för att skapa en förståelse kring metoden MI's användningsområden inom utbildning samt dess effekter. Tidigare forskning är en utgångspunkt till studien och kommer vid diskussionen kopplas till studiens resultat.

4.1 Forskning kring motivation och lärande

Giota (2006) har i sin forskning studerat hur motivation och lärande samverkar för elever i skolan och påpekar att motivation som begrepp har definierats av många forskare och utifrån många aspekter.

Idag betraktas motivation som ett komplext och multidimensionellt fenomen som refererar till en mängd olika begrepp såsom drift, behov, intresse, inre och yttre motivation, lärande- och prestationsmål, multipla mål, förväntningar, värden och attityder. Det problem motivationsforskare brottas med är att kunna skilja mellan alla dessa begrepp, samtidigt som deras inbördes relationer ska bestämmas. (Giota, 2006, s. 95)

Giota (2006) anser att motivation i relation till lärande i skolan handlar om motivationens betydelse för det egna "jaget". Det kan handla om delmål en elev har, det vill säga att göra klart ett tal i matematikboken för att kunna få rast, träffa kamrater, till större mål som att infria en dröm om att studera på universitetet. Giota påpekar att motivation innefattar en individs mål oavsett om det är kortsiktiga alternativt mer långsiktiga mål samt att motivationen styrs av yttre och inre faktorer. Motivation för att gå i skolan bör alltid ses utifrån den sociala situation eleven befinner sig i vilket är en bidragande faktor till den motivation eleven upplever. Giota poängterar att motivation som utgår från elevens egna inre mål med studierna ses som positivt, med det avses att eleven drivs av egen kraft. I motsats till det ses mål som är relaterade till prestation, exempelvis betyg som negativt. Detta innebär att elever som påverkas av yttre drivkrafter, som att bli bäst i klassen eller att få lärares godkännande inte genererar samma positiva måluppfyllelse. Vidare menar Giota att elever som drivs av inre och yttre motivation i en kombination har de bästa förutsättningarna för att nå hög motivation i förhållande till lärande. Detta innebär att det hos eleven finns ett eget inre intresse att lyckas och komma framåt men att yttre faktorer kan påverka elevens måluppfyllelse. Det är svårt att göra bedömningar kring motivation då motivation enligt Giota handlar om hur inre processerna påverkas av så väl inre och yttre faktorer samt hur de samspelar. Utbildningsforskarna Wery och Thomson (2013) har bidragit till skolforskning kring hur motivation och måluppfyllelse påverkas av varandra. Forskarna förklarar att motivation påverkas av hur eleven ser på sin egen möjlighet att lyckas i klassrummet.

4.2 Forskning kring MI och utbildning

Terry (2016) framhåller i sin avhandling att användandet av MI i arbetet med att stödja elever kan generera en ökad känsla av motivation och engagemang. Detta i sin tur kan bidra till att elevens måluppfyllelse samt kognitiva färdigheter ökar. Blom och Rose (2007) skriver att syftet med att använda MI som metod inom skolan kan vara att öka motivationen, till att förändra ett agerande som kan upplevas problematiskt antingen av individen själv eller dess omgivning. Metoden kan användas vid problematiska situationer i livet då individens egen förmåga till förändring saknas eller är begränsad. Utgångspunkten för metoden är att på ett

konstruktivt sätt utveckla och öka individens inre motivation och ansträngning för att få till en förändring. Enligt Blom och Rose (2007) går MI inte ut på att konfrontera deltagaren, utan bygger på en empatisk samtalsmodell med olika kommunikationsstrategier för ökad självmotivation. Feller och Cottone (2003) skriver i sin artikel att empati är centralt för att nå framgång i arbetet med MI- samtal som stöd.

Blom och Rose (2007) pekar på att MI med fördel kan användas av personal inom skolan för att öka såväl elevers som pedagogers motivation till förändring. Metoden fungerar även som ett förebyggande och främjande redskap. Brown, Valenti och Kerr (2015) redogör för att den terapeutiska alliansen med emotionellt stöd till elever genom MI gynnar utveckling och måluppfyllelse hos elever. Frey m.fl. (2011) samt Cryer & Atkinson (2015) framhåller även de i sina studier att MI visat sig vara en väl fungerande metod för ökad motivation och måluppfyllelse i utbildningssammanhang, men poängterar även att användningsområdet för MI i grundskolan ännu är ett outforskat område. Frey m.fl. (2011) understryker att MI med fördel kan implementeras i större utsträckning som en metod för ökad motivation hos elever. Strait m.fl. (2014) redogör i sin studie för hur MI kan användas för att främja elevers motivation på olika sätt. Metoden kan användas för att handleda och motivera vårdnadshavare och pedagoger i arbetet med en elev. MI genomförs då inte med den enskilda eleven utan det är de vuxna i elevens närhet som deltar i samtal för att hitta strategier som stödja och motivera eleven. Dessutom kan MI tillämpas i samtal med den enskilda eleven för att öka motivation och hitta strategier till förändring. Cryer och Atkinson (2015) visar genom sin studie att MI som metod i arbetet med unga kan användas för att få tillgång till elevers tankar och åsikter genom samtal. Samtalen kan då bidra till att få en fördjupad förståelse och kunskap för hur eleven uppfattar sig själv och andra i situationen där utveckling och förändring är önskvärd. Bonde, Bentsen och Hindhede (2014) har genomfört en studie av 12 skolsköterskor som i sin dagliga verksamhet använder sig av MI som metod. MI har i studien använts i arbetet kring överviktiga barn och vårdnadshavare, i syfte att förändra till ökad kunskap kring hälsa och välbefinnande. Resultatet visar att i de fall som MI använts som metod, framkom positiva effekter hos elever och vårdnadshavare som bidragit till en ökad fysisk aktivitet och förändrad kosthållning. Robbins, Pfeiffer, Maier, Ladrige och Berg-Smith (2012) och Robbins, Pfeiffer, Wesolek och Lo (2013) har även de genomfört studier på hur MI använts i syfte att öka fysisk aktivitet hos ungdomar. Genom införandet av metoden har förändring påvisats i positiv riktning kring ökad fysisk aktivitet hos ungdomarna. Robbins m.fl. (2012) genomförde en studie där flickor i åldrarna 10–14 år genom motiverande samtal ökade sin fysiska aktivitet. I resultatet framkom det att redan efter tre MI samtal ökade flickornas engagemang till att delta i olika fysiska aktiviteter. Robbins m.fl. (2013) genomförde även en uppföljande studie på pojkar i åldrarna 10–14 år. Syftet med studien var även här att främja pojkars fysiska aktivitet genom motiverande samtal. Resultatet för studien påvisade här i enlighet med tidigare studie, att samtal utifrån MI bidrog till ökad fysisk aktivitet.

Strait, Smith, McQuillin, Terry, Swan och Malone (2012) visar genom sin forskning att MI kan användas för att höja måluppfyllelse hos elever samt öka och förbättra engagemang och deltagande i klassrummet. Forskarna skriver att deras studier ger stöd för användandet av MI-samtal i skolan och metoden bör implementeras i större utsträckning, i syfte att bidra till en ökad motivation och lärande hos elever. Terry, Smith, Strait och McQuillin (2013) genomförde en liknande studie som Strait m.fl. (2012) men med fokus på att öka engagemang och deltagande i ämnet matematik för elever. Resultatet visade att MI-samtal kunde användas för att få en positiv utveckling gällande deltagandet och måluppfyllelse för elever. Studien visade även på att efter genomförda samtal deltog eleverna i större utsträckning i klassrummet aktivitet och deltagande ökade. Terry, Smith, Strait och McQuillin (2014) genomförde en

studie där gruppsamtal utifrån MI användes för att öka elevers motivation och engagemang för skolarbete. Studien visar på att två MI samtal ger bättre effekt än endast ett samtal på elevers resultat i ämnena matematik, historia och naturkunskap. Deras slutsats är att flera MI samtal är viktiga för ökad motivation hos eleverna. Terry (2016) beskriver i sin avhandling hur samtalsledare kan integrera metoden MI med metoden KBT kognitiv beteendeterapi. Terry menar att MI och KBT kompletterar varandra och tillsammans kan dessa två metoder leda till förändring och fungera främjande för elever. Avhandlingen visar på att nämnda metoder i kombination kan öka motivation, engagemang, måluppfyllelse samt kognitiva färdigheter hos elever. Därtill ger avhandlingen även stöd för metodens tillämpbarhet i syfte att förändra upplevda problematiska beteenden. Snape och Atkinson (2017) undersöker i sin studie elevens egen upplevelse av deltagande och resultat efter genomförda MI samtal. Det som blir tydlig är att eleverna som deltog, uttrycker att de under samtal upplevt att de fått stöd i att reflektera kring sina utvecklingsområden som ligger till grund för samtal. Ytterligare en aspekt som eleverna beskriver som gynnsam är upplevelsen av att deras styrkor kommer fram under samtalen. Eleverna redogör också för att de uppmärksammat personliga egenskaper hos samtalsledaren. De beskriver samtalsledarens förmåga att lyssna som en central aspekt för ett givande samtal, men även förmågan att hjälpa och stödja eleven till egen insikt kommer fram. Alla elever upplever att samtalen bidragit till positiv utveckling och förändring, några uttrycker också att de känner sig lugnare och mer tillfreds med skolarbetet efter genomförda MI samtal. För några av eleverna har MI samtal medfört bättre måluppfyllelse. Frey m.fl. (2011) påstår att MI är användbart för alla professioner i skolan. De menar att MI som metod är främjande och har många användningsområden. Metoden är enligt författarna tillämplig för att öka psykisk hälsa hos elever. Dessutom fungerar metoden vägledande för pedagoger i deras arbete med att möta elever med olika förutsättningar framför allt vid problematiska situationer och missnöjen hos elever. MI kan även användas för att öka motivationen kring något eleven vill förändra eller situationer som eleven känner svårigheter och motstånd inför, för att få till en förändring.

5 Teoretiska utgångspunkter

Forskningsansats för studien är fenomenologi då syfte är att undersöka upplevelsen kring metoden MI i relation till motivation, lärande och elever i behov av särskilt stöd. Studiens teoretiska utgångspunkter kommer därför att utgå från motivation- och samtalsteori, relationella perspektiv och salutogent perspektiv. Nedan följer en redogörelse för studiens teoretiska ramverk och begrepp som kommer att återfinnas i studien. Teorierna kommer att användas för att försöka förstå och förklara det resultat som framkommer i studien.

5.1 Motivation- och samtalsteori

Metoden MI tar sin utgångspunkt från tre olika samtals- och motivationsteorier som kompletterar varandra. Den första metoden är Daryl Bems motivationsteori *self-determination theory* (SDT). Den andra teorin som metoden utgår ifrån är Carl Rogers *non-directiv counselling*. Den tredje teorin är *The transteoretical model of behavior change* (TTM) som även benämns *Stages of Change Model* vilket är en modell som stödjer förändringsmotivation och utvecklades av Prochaska och DiClemente.

Self-determination theory (SDT) har enligt Markland, Ryan, Tobin och Rollnick (2005) en syn på den enskilda individen som kompetent att fatta egna beslut med en inneboende kraft att förändra. Självbestämmandet är drivkraft till motivation och beteendeförändringar. Den teoretiska utgångspunkten utgår från att människan har en medfödd och inbyggd drivkraft till förändring och personlig progression. Centralt för metoden är att stimulera denna medfödda drivkraft för att på så sätt få till personlig utveckling och ökad motivation. Self-determination theory utgår från att stödja deltagarnas känsla av självbestämmande. Enligt denna teori finns det inom människan fundamentala psykologiska behov för att kunna känna motivation. Ett av dessa behov är känslan av att som människa känna sig kompetent samt ha tilltro till den egna förmågan. Känslan av självständighet, att kunna styra över sig själv och inte känna sig tvingad är det andra behovet. Det tredje behovet är känslan av tillhörighet, att känna sig delaktig i sociala relationer och sammanhang. Denna motivationsteori bidrar till en mer långsiktig beteendeförändring. Utgångspunkten är att deltagaren ska känna känslan av självstyre och engagemang, istället för tvingande och kontrollerande (Markland m.fl., 2005). Blomgren (2016) redogör för att det inom Self-determination theory ingår individens känsla av tillhörighet och självbestämmande. Ekelund (2013) beskriver *Teorin non-directiv counselling* som grundades av den amerikanska psykologen Carl Roger efter andra världskriget. Teorin tar sin utgångspunkt i empati och grundar sig på att samtalsledaren har den empatiska förmågan att kunna förstå och inta deltagarens perspektiv. Viktigt är att samtalsledaren inte ska vara dömande eller värdera beteenden och handlingar. Metoden MI bygger på begrepp som empati, förståelse, känsla och omsorg vilka alla är delar av Rogers Non- directiv counselling teori (Eklund, 2013). Joseph (2015) belyser att teorin utgår från att människan inte ska styras genom terapi, det primära är att leda deltagaren till att fatta egna beslut. Fattat beslut kring förändring infaller först när den egna insikten om vinsten med förändringen infinner sig. Inom denna teori ses inte samtalsledaren som experten i samtalet utan samtalsledarens uppgift är att hjälpa deltagaren till egna insikter och lösningar. Deltagaren ses som den kompetenta att fatta egna beslut. Teorin grundades på 1940 talet och gav upphov till en ny syn på samtalsledarens roll från att tidigare varit en expert till att få en större handledande roll och se på deltagaren som kompetent. Detta innebar att perspektiv förändrades från att deltagaren tidigare skulle följa samtalsledarens råd till att samtalsledaren skulle lyssna på deltagaren och hjälpa till att hitta lösningar på situationer och komma till insikt om egna behov. Teorin utgår från att samtalen ska vara en bidragande faktor till ökad motivation för individen. Dessutom ska samtal frambringa den inre motivationen till

förändring utifrån en empatisk och stödjande samtalsform (Joseph, 2015). Faskunger (2001) beskriver förändringsmodellen *The transteoretical model of behavior change* (TTM) som grundades av Prochaska och DiClemente som både en modell och en teori, kallas på svenska för transteoretiska beteendeförändringsmodellen. TTM bygger på motivation till förändring. Modellen utvecklades utifrån att människan i vissa stadier är redo att göra förändringar i sitt beteende och vad som har föranlett att de är redo. TTM används för att förstå och förklara hur förändring går till (Faskunger, 2001). Andersson och Björklund (2008) beskriver att TTM bygger på deltagarens självbestämmande och utgår ifrån tre olika steg som samverkar för att en beteendeförändring ska ske. Första steget är *förändringssteget* i denna del finns inledningsvis ofta ett visst mått av förnekelse hos deltagaren. Andra steget i modellen är *handlingssätt för förändring*, i denna fas blir deltagaren medveten om sin beteendeproblematik. Detta steg är känslösamt och deltagaren gör nu en personlig värdering och förändrar sin syn på fokusområdet. I det tredje steget ingår *motivationsbalans och självtillit*, här är tilltron till den egna förmågan central för att en förändring ska ske och bibehållas. "För att en person ska orka genomföra och bibehålla en livsstilsförändring måste fördelarna kraftigt överväga nackdelarna" (Andersson & Björklund, 2008, s. 4). Sammanfattningsvis är samtalsmetoden MI med sin utgångspunkt i motivation- och samtals teori både en metod och en teori. Metoden utgår från individens självbestämmande. Centrala begrepp är empati, förståelse, tilltro till den egna förmågan, nyfikenhet och respektfullt samarbete mellan deltagare och samtalsledare. De teoretiska utgångspunkterna kan beskrivas i olika skeenden som är centrala för metoden. Miller och Rollnick (2013) beskriver de här skeendena i fyra olika stadier engagera, fokusera, framkalla och planera framåt för att få till en förändring.

Motiverande samtal är en samarbets- och målinriktad kommunikationsstil som riktar särskild uppmärksamhet mot förändringens språk. Den är avsedd för att stärka personlig motivation och åtagande för ett specifikt förändringsmål genom att framkalla och utforska personens egna skäl för förändring inom en accepterande och medkännande atmosfär. (Miller & Rollnick, 2013, s. 47)

5.2 Relationella perspektivet

Inom det relationella perspektivet förklaras och analyseras utveckling utifrån mänskliga förbindelser. Grundtanken inom det relationella perspektivet härstammar från antropologi som innebär att en individs "inre jag" skapas i möten med andra människor. Jaget utvecklas kontinuerligt under hela livet i relation till det sociala sammanhang där individen befinner sig. I möten med andra individer uppstår olika relationer som medför att tankar, känslor och avsikter utvecklas tillsammans med andra. Synen på progression och förändring utgår från relationer (Aspelin & Persson, 2011). Aspelin (2013) poängterar att relationen är det centrala inom det relationella perspektivet och blir styrande för perspektivet. Individen ses inte som ensam bärare av en svårighet eller ett problem utan problemområdet ses som en företeelse som uppstår i mellanmänskliga möten. Individens agerande utgår från den upplevelse individen har om ett fenomen och den sociala relation som individen befinner sig i. Därtill utgår perspektivet från individens sociala verklighet som inte ses som beständig och permanent, utan föränderliga och rörliga processer som går att påverka. Det är en dynamisk process där utveckling, lärande och förändring sker gemensamt och tillsammans med andra individer, insikter genereras i mötet med andra människor (Aspelin, 2013). Nilholm (2005) framhåller att det relationella perspektivet utgår från sociala förhållanden som en utgångspunkt för att förstå enskilda individers agerande. Vidare påpekar Aspelin och Persson (2011) att dialog och kommunikation är grunden för det relationella perspektivet, goda

relationer mellan individer bidrar till att dialog kan uppstå och därmed bidrar till ökad motivation och utveckling för den enskilde.

5.3 Salutogena perspektivet

Antonovsky (2005) redogör för det salutogena perspektivet där fokus utgår från det som fungerar och är friskfaktorer. Perspektivet tar sin utgångspunkt i olika begrepp såsom begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, för att gynna motivation, hälsa och välmående. Istället för att fokusera på det som är problematiskt, är det som fungerar väl i vardagen centralt. Upplever individen begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet infinner sig en känsla av sammanhang KASAM, vilket gynnar engagemang och hälsa. Tillsammans samverkar faktorerna och bidrar till meningsfullhet vilket ses som det viktigaste för en individs utveckling. Känslan av meningsfullhet är avgörande för hur den enskilda individen tar sig an motgångar (Antonovsky, 2005). Hugo (2018) framhåller att känslan av att befinna sig i ett upplevt sammanhang är en viktig faktor för motivation och dess progression inom det salutogena perspektivet. Utgångspunkten är att betrakta individens styrkor, stärka och utgå från dem för att få till förändring och utveckling för individen. Individen behöver känna sig kompetent samt ha tilltro till den egna förmågan för att hitta drivkraften till motivation, hälsa och lärande. Ortiz (2010) beskriver att det salutogena perspektivet lägger fokus på parametrar som gynnar hälsa och välmående och kopplar samman perspektivet med metoden MI. Elevens upplevelse och situation ligger till grund för det initiala läget i MI samtal. Genom att stödja eleven till att hitta eller öka motivation samt stärka det som redan fungerar gynnas ett förändringsarbete. Ortiz menar att samtalsledaren med stöd i det salutogena perspektivet har goda förutsättningar att genomföra MI. Tillsammans med deltagaren kan samtalsledaren utforska tidigare situationer där positiv utveckling och förändringar skett. Utifrån denna reflektion kan sedan deltagaren stärkas i att använda sina egna tidigare erfarenheter, tilltron till den egna förmågan kan bidra till den motivation hos eleven som krävs för att få till en förändring. Genom det salutogena perspektivet som utgångspunkt i MI med fokus på friskfaktorer, bidrar samtalsledaren till att deltagaren hittar sina inneboende resurser (Ortiz, 2010).

6 Metod

I avsnittet nedan presenteras studiens metodval och forskningsansats, därpå redogörs för de urval och begränsningar som gjorts för att samla in studiens empiri. Därefter presenteras studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet samt de etiska överväganden som ligger till grund för studien. Slutligen redogörs för studiens genomförande och analys.

6.1 Val av metod

Inledningsvis undersöktes forskningsområdet som ligger till grund för studien, samt syfte och frågeställningar utformades. Efter överblick av forskning och studier kring MI och syftesformulering valdes tänkbara metoder som skulle kunna ligga till grund för studien ut. Metoder som togs i beaktning var intervju, observation samt enkätstudie. Första metoden som valdes bort var den etnografiska metoden observation. Detta då studiens syfte och frågeställningar utgår från informanternas upplevelse av fenomenet, i detta fall metoden MI och inte hur de praktiskt genomför MI. Tidsaspekten för studien spelade en central roll då syftet var att nå ett flertal professioner inom elevhälsa och antalet tillfällen för observationer per informant skulle bli begränsad. Precis som Bryman (2009) redogör för hur observation som metod är ett ihållande och återkommande arbete så såg vi en svårighet i att hinna få tillgång data genom observation inom studiens tidsram. Vidare så innefattar motiverande samtal ett personligt möte mellan deltagare och samtalsledare, som Bryman benämner som ”Slutna miljöer”. Med det i åtanke övervägde vi om observatörens deltagande under samtalet skulle kunna påverka observationstillfället och därmed den data som vi ville få tillgång till. Vi övervägde även metoderna enkät och intervjuer vilka på flera sätt liknar varandra som datainsamlingsinstrument. Valet att inte använda enkät som metod för studien grundade sig delvis i svårigheten att genom enkät ställa öppna och reflekterande frågor till informanterna. Studiens syfte och frågeställningar uppmanar till reflektion och upplevelsebaserade svar vilket medförde att enkät som metod valdes bort. Kvale och Brinkman (2014) framhåller att en kvalitativ metod är lämplig att använda då studiens avsikt är att få en fördjupad förståelse för informantens upplevelse av en vardaglig företeelse. Förhoppningen med vår studie är att skapa kunskap och en fördjupad förståelse för huruvida metoden MI kan användas av elevhälsan för att främja elevers motivation, lärande och hälsa. Studiens syfte och frågeställningar utgår ifrån informanternas upplevelser kring fenomenet MI. Valet av metod för att samla in empiri till studien föll på den kvalitativa forskningsintervjun. Vår intention var att skapa en intervjusituation som kan liknas vid ett samtal professioner emellan. Kvale och Brinkman (2014) beskriver hur den kvalitativa intervjun kan liknas vid ett vardagligt samtal, vilket vi eftersträvade i vår studie. Då kvalitativa forskningsintervjuer som metod strävar efter att ge forskaren en fördjupad förståelse kring informantens egna upplevelser kring ett fenomen var denna metod lämplig för vår studie. Enligt Bryman (2009) finns det flera variationer inom intervjumetoden, de strukturerade och standardiserade intervjuerna som hör till det kvantitativa forskningsfältet, de var inte aktuella som intervjumetoder i denna studie. Även inom den kvalitativa intervjun finns det variationer, fokusgrupp- och gruppintervjuer som avser att forskaren intervjuar informanterna i grupp kring en viss företeelse, denna form av intervjuer valdes bort då avsikten var att få enskilda upplevelser från informanterna. Det finns också ostrukturerade och semistrukturerade intervjuer, i den ostrukturerade intervjun utgår forskaren från olika teman. Med utgångspunkt från forskarens teman får informanten sedan delge sina svar. I den semistrukturerade intervjun utgår forskaren från en intervjuguide med frågor som utgångspunkt under intervjun, vilket blev valet för vår studie. Det medförde att informanterna i studien hade ett stort friutrymme att svara på våra frågor. Vi som forskare gavs även möjlighet att lägga till frågor under intervjuens gång för att

förtydliga eller fånga upp essensen av det framkom under intervjun, detta i enlighet med (Bryman, 2009). Bryman (2009) poängterar att det är avgörande för studien att intervjuguiden utformas så att de svar som informanten delger i sin tur ger svar på studiens frågeställningar och syfte. Med detta i åtanke formulerade vi frågorna med intentionen att få ta del av informantens upplevelse kring fenomenet MI utifrån vår studies syfte och frågeställningar.

6.2 Fenomenologisk ansats

Studiens utgångspunkt är den fenomenologiska forskningsansatsen, Bengtsson (2005) skriver att begreppet fenomenologi har sitt ursprung från det grekiska språket, där betydelsen är "det som visar sig" (s. 12). För vår studie innebär det att vi vill komma djupare in i informanternas upplevelse av hur de använder metoden MI i skolan. Vidare beskriver Bengtsson att fenomenet i sig inte blir synligt av sig självt, utan först när det finns en mottagare och när en interaktion mellan fenomenet och betraktaren uppstår under intervjun. Som forskare är det vår intention att skapa ett tryggt samtalsklimat för att i mötet med informanterna få ta del av det som framträder under intervjun. Vidare förtydligar Bengtsson (2005) att forskaren får ta del av fenomenet genom subjektets upplevelse, för vår del innebär det informanternas upplevelse av MI. Bjurwill (1995) förklarar och utvecklar den fenomenologiska ansatsen och menar att fenomenologin handlar om att synliggöra det som tidigare inte har framträtt, Bjurwill liknar detta vid "gå till saken själv" (s. 5) vilket innebär att det karaktäristiska för ansatsen är att få inblick i fenomenet. Fenomenologin kan enligt Bjurwill liknas "vid en upptäcktsresande med uppgift att hitta till en hittills okänd plats" (s. 75). För vår del som forskare innebär det att vi genom informanterna får ta del av deras upplevelse och erfarenheter kring MI. Kvale och Brinkman (2014) framhåller att inom den kvalitativa forskningen används fenomenologisk ansats då utgångspunkten för forskningsområdet är att redogöra för den upplevda verkligheten och återge den. Vidare skriver författarna att det centrala inom den fenomenologiska ansatsen är att ge forskaren möjlighet att ta del av erfarenheten från den som använt och upplevt fenomenet. Szklarski (2011) beskriver hur fenomenologisk ansats är en grund för kvalitativ forskning, forskare som utgår från fenomenologisk ansats finner det intressant att studera vilken innebörd objektet har för subjektet (informanten). I denna studie undersöks hur informanterna upplever metoden MI och inte metoden i sig. Även Kvale och Brinkman (2014) redogör för hur den kvalitativa intervjun på många sätt tar sin utgångspunkt i den fenomenologiska filosofin. Genom att använda den kvalitativa intervjun med fenomenologisk ansats möjliggör det för oss som forskare att få ta del av informantens upplevelser och tankar kring vårt undersökta fenomen. Därefter är vår uppgift att så objektivt som möjligt ge en beskrivning av upplevelsen som förmedlats. Även Carlshamre (2007) styrker att fenomenologin vill skildra den enskilda upplevelsen, men påpekar att det kan vara en komplicerad process då forskaren eventuellt har egna erfarenheter och redan existerande tankar om fenomenet med sig som kan påverka resultat och analys.

6.3 Urval och begränsningar

Informanterna i studien är verksamma inom elevhälsan och den svenska grundskolan men på olika skolor och delvis också i olika kommuner i västra Sverige. Studiens informanter har inte valts ut slumpmässigt utan vi har valt att söka upp professioner inom elevhälsan som arbetar aktivt med metoden MI. Sökandet efter informanter som använder MI tog sin början i närområdet vilket genererade andra möjliga informanter. Stukát (2014) beskriver strategiskt urval och hänvisar till att forskaren taktiskt väljer ut informanter för att besvara studiens frågeställningar. För oss som forskare blev det viktigt att hitta informanter som valt att använda MI, då vårt syfte var att undersöka hur metoden upplevs av utövarna. Vi valde därför bort informanter som inte aktivt använder sig av MI. Vidare beskriver Stukát även

snöbollsurvalet vilket innebär att forskaren letar efter någon eller några informanter som har kunskap om det som ska studeras. Kvale och Brinkmann (2014) skriver fram att antalet informanter bör motsvara storleken på studien samt stämma överens med det syfte som studien har. Är studiens syfte att finna ett generaliserbart resultat krävs ett större underlag för studien och därmed ett högre antal intervjuer. I de studier då syftet är att undersöka upplevelser räcker det med ett färre antal intervjuer. Även Stukát (2014) diskuterar urvalets storlek och påpekar att tidsaspekten för studien är relevant för antalet informanter. Intervjustudier är tids- och arbetskrävande processer där intervjuer, transkribering, genomläsning, jämförelse samt meningskoncentration och analys ingår. Vi eftersträvade att inte ha för stort antal intervjuer till studiens omfång och tidsaspekt, då det finns en risk att analysen av empirin blir ytlig. Vi som forskaren kunde hamnat i tidsnöd vilket kunde ha påverkar studiens kvalitet. Grunden i en kvalitativ studie är att studera och analysera empirin grundligt för att på så sätt nå ett kvalitativt resultat för studien. Med hänsyn till studiens omfattning och tidsram grundar sig studien på en pilotstudie och sex intervjuer med olika professioner inom elevhälsa. I resultatet benämns informanterna utifrån sina olika professioner specialpedagog A, specialpedagog B, kurator A, kurator B, skolsköterska samt studie- och yrkesvägledare.

6.4 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Bryman (2009) beskriver begreppet reliabilitet vid kvalitativ forskning i förhållande till i vilken grad forskningen kan upprepas, det vill säga genomföras igen i en annan studie. Forskare behöver ha ett granskande och öppet förhållningssätt under alla delar i forskningsprocessen för ökad transparens och reliabilitet. Ett sätt att säkerställa studiens reliabilitet var att låta vår handledare vara delaktig genom hela forskningsprocessen och granska de olika delarna under arbetets gång. Detta medförde att studiens granskades och fick objektiv respons med andra ögon än våra egna. För att öka studiens reliabilitet utformades en intervjuguide som utgångspunkt för de planerade semistrukturerade intervjuerna. Intervjuguiden möjliggör för eventuellt framtida repetitiva studier på området. Dock finns det ett observandum när det gäller semistrukturerade intervjuer som öppnar upp för tillägg av frågor under intervjun för att följa upp det som sägs under samtalen. Detta skulle kunna anses ha påverkat studiens reliabilitet negativt. Trost (2010) problematiserar reliabiliteten vid intervjustudier och framhåller att människan är i ständig process och utveckling vilket medför att svaren också kan förändras. Kvale och Brinkman (2014) påpekar att reliabiliteten kan påverkas vid tillfället för transkribering. En risk vid transkribering är att forskaren gör omedvetna tolkningar av det som framkommer. Andra parametrar som kan påverka reliabiliteten vid transkribering är informantens och intervjuarens intonationer och pauser vilka kan gå förlorade när samtal återges i text. I ett försök att motverka denna eventuella felmarginal fördes korta anteckningar under intervjutillfällena som en komplettering till ljudupptagningen. I direkt anslutning till intervjutillfället lyssnades intervjun igenom och transkribering av intervjuerna genomfördes skyndsamt då de ännu var aktuella i minnet för att motverka tolkningar. Bryman (2009) framhåller att reliabilitet bygger på att forskare är så objektiv som möjligt i framskrivning av resultat och i analyser. Vår avsikt var att bortse från personliga värderingar så att dessa inte påverkade studien, dess resultat och slutsats.

Bryman (2009) beskriver att en utgångspunkt för en studies validitet inom den kvalitativa forskningen är att säkerställa att den valda forskningsmetoden svarar mot studiens syfte och forskningsfrågor vilket vi också eftersträvar i vår studie. Stukát (2014) definierar begreppet validitet med giltighet och skriver fram att det som är avgörande för en studies validitet är att metoden mäter det som forskaren har som avsikt att studera. "Validiteten är svärfångad och

mångtydig men ändå grundläggande för undersökningens värde. Man måste upprepade gånger fråga sig: Undersöker jag det som jag verkligen vill undersöka?” (Stukat, 2014, s. 136). För att säkerställa en så hög validitet som möjligt för studien utformades en intervjuguide i samråd med handledare. Frågorna bearbetades och omarbetades utifrån respons. Därefter genomfördes en pilotstudie där intervjufrågorna prövades för att se om de gav svar på forskningsfrågor och studiens syfte. Efter genomförd pilotstudien justerades frågorna ännu en gång varpå två frågor valdes bort samt omformulering av två frågor. Stukat (2014) menar vidare att en annan aspekt som kan påverka en studies validitet är forskarens förmåga att skapa en så förtroendefull relation till informanten som möjligt. Detta för att våra informanter så avslappnat som möjligt skulle kunna svara på intervjufrågorna och återge sin upplevelse. Ett steg i att öka studiens validitet togs en personlig kontakt med informanterna via ett missivbrev och telefon där studiens syfte och etiska principer klargjordes.

Kritik som ofta riktas mot kvalitativ forskning är dess begränsade möjlighet till generaliserbarhet. Vanligt förekommande i kvalitativa studier är att forskningen ofta innefattar ett litet antal informanter och intervjuer. Begränsningen i antal medför en svårighet i att generalisera denna typ av forskningsstudier (Bryman, 2009). Antalet informanter i denna kvalitativa studie är få till antalet vilket medför att några allmänna och generaliserbara upplevelser av metoden MI inte kan dras utifrån studiens resultat. Vår förhoppning är att resultatet kan bidra med ett sätt att förstå verkligheten i enlighet med Gregor (2006) men gör inget anspråk på att beskriva hur verkligheten är. De upplevelser som elevhälsans professioner beskriver i studien kan bidra till att läsaren av studien kan ha resultatet i åtanke inför egna framtida liknande situationer (Jacobsson, 2017). Informanternas upplevelser kan visa på tankar kring användandet av metoden MI i grundskolan för att motivera och ge stöd till elever. Det kan även skapa ett kunskapsbidrag kring metodens användbarhet i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Inte generella men individuella upplevelser som kan ge en antydning om vilka upplevelser professioner inom elevhälsan har kring metoden.

6.5 Etik

Studiens etiska ställningstagande utgår från Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska utgångspunkter information-, nyttjande-, konfidentialitets- och samtyckeskravet. För att säkerställa att informanterna fick kunskap om studiens etiska förhållningssätt sändes ett missivbrev ut innan personlig kontakt togs via telefon. Informationskravet betyder att informanterna delges studiens syfte samt hur den insamlade empirin kommer att användas. I informationskravet ingår även att förtydliga att deltagandet är frivilligt samt när som helst under studiens gång kan avbrytas. Samtyckeskravet säkerställer att deltagaren med säkerhet har medgivit sitt deltagande i studien. Nyttjandekravet garanterar att deltagaren kan känna sig trygg med att det som framkommer under intervjun endast används i den avsedda studien. Konfidentialitetskravet försäkrar informanten om att personliga uppgifter behandlas konfidentiellt och anonymitet garanteras. Intervjutillfällena inleddes med information kring studiens syfte och det frivilliga deltagandet, för att säkerställa att deltagarna givit sitt samtycke och hur empirin kommer att nyttjas.

6.6 Genomförande

För att ge struktur åt studiens genomförande kom arbetet med studien att utgå ifrån Kvale och Brinkmans (2014) "Sju stadier i en intervjuundersökning". I stadierna ingår planering, genomförande av intervju, transkribering, analys av data, reflektion kring validitet, reliabilitet och etik. I inledningsskedet av studien formulerades ett missivbrev som skickades via mail ut till de tilltänkta informanterna (bilaga 1). Missivbrevet innehöll en kort beskrivning av studiens syfte, tidsplan, etiska principer samt en kort presentation av oss. Därefter togs personlig kontakt via telefon med de tänkta informanterna för klargörande kring deltagande och eventuella frågor. Efter samtycke bokades plats och tid för intervju i samråd med informanterna. Val av plats blev informanternas respektive arbetsplatser för ökad trygghet och tillgänglighet. Parallellt utformades en intervjuguide (bilaga 2) med förslag på öppna frågor som skickades till handledaren för påseende. Efter några justeringar genomfördes en pilotstudie för att säkerställa att intervjufrågorna gav svar på studiens frågeställningar. Frågorna justeras ytterligare en gång efter pilotstudien. Intervjufrågorna skickades inte i förväg till informanterna för påseende utan delgavs först vid intervjutillfället. De öppna frågorna gav informanterna stort friutrymme att svara utifrån sina upplevelser kring MI i arbetet med elever i behov av särskilt stöd, vi som intervjuare gavs på detta sätt utrymme att lägga till frågor utifrån informanternas svar. Under intervjutillfället gjordes även korta stödanteckningar som komplement till inspelningen av intervjuerna. Bryman (2009) beskriver att den kvalitativa intervjun bygger på att fånga informanternas formuleringar och hur det uttrycks. Intervjuaren behöver vara fokuserad och lyhörd inför vad som sägs under intervjun, för att kunna ställa klargörande följdfrågor. Kvalitativa intervjuer spelas med fördel in, för att empirin ska kunna transkriberas i efterhand. Intervjuerna spelades in med elektronisk ljudupptagning och lyssnades igenom i direkt anslutning till intervjun och transkriberades sedan skyndsamt. Transkriptionerna skrevs sedan ut och analyserades utifrån Kvale och Brinkmans (2014) analysmodell i tre steg, kategorisering, meningskoncentrering och slutligen meningstolkning.

6.7 Analysmodell

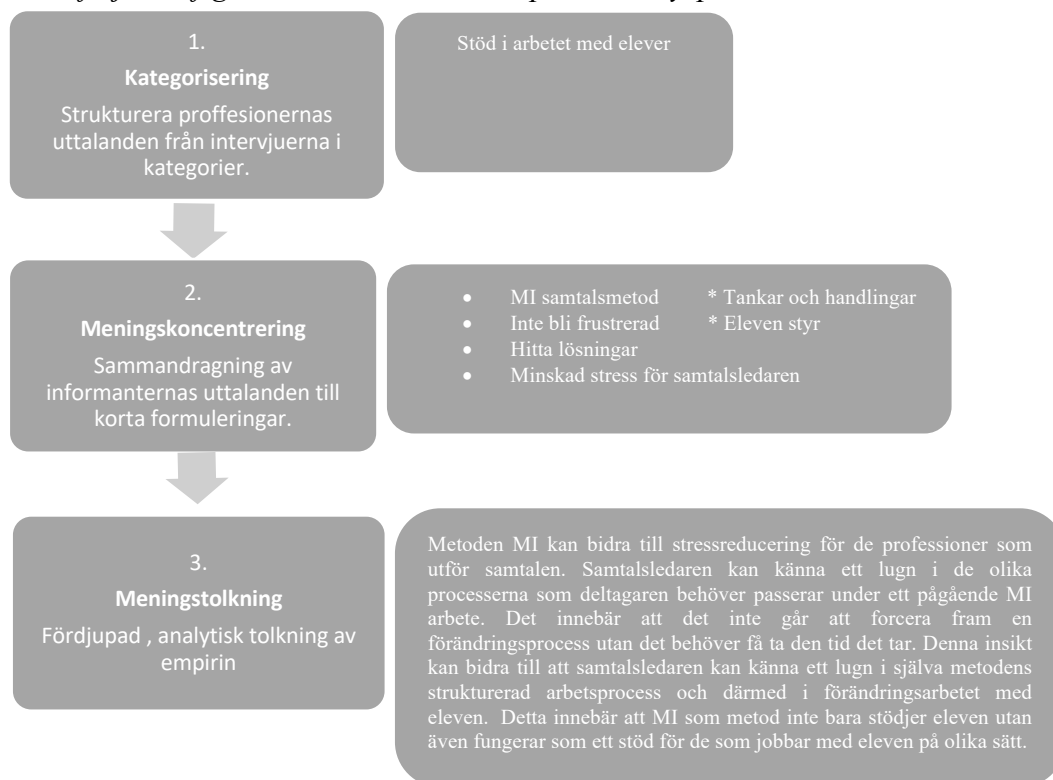
Enligt Kvale och Brinkman (2014) är kvalitativ forskning många gånger en utmaning för forskaren då den insamlade empirin är omfattande. Utmaningen ligger i att strukturera upp det insamlade materialet och presentera det på ett objektivt sätt. "Där står du med den mängd data från intervjuer, fokusgrupper, observationer, enkäter, profiler eller webbsökningar. Hur finner du en mening i det och gör rättvisa åt det? Hur finner och förklarar du mönster, identifierar teman och rapporterar kraftfulla resultat?" (Kvale och Brinkman, 2014 s. 240). Vårt val av analysmodell byggde på en förhoppning att hitta mönster och kategoriseringar i empirin som svarade mot studiens frågeställningar. Vid analysen synliggjordes olika kategorier av svar som gav underlag till studiens frågeställningar. Kvale och Brinkman (2014) redogör för att kategoriseringen av den insamlade empirin betyder att söka efter olika teman som framkommer i empirin. I detta analyssteg framträder olika kategorier utifrån studiens empiri. Detta gav oss möjlighet att få en överblick över insamlade data för att sedan kunna fördjupa analysen ytterligare. I steg två av analysmodellen skedde en granskning av kategorierna för att kunna bryta ner dessa till formuleringar i syfte att skapa en djupare förståelse för informanternas upplevelser av fenomenet. Detta innebar att formuleringarna skulle visa på essensen av kategorierna som valts ut och bidrog till att bärande erfarenheter och begrepp framträdde. I det tredje och sista steget i analysmodellen kunde därefter begreppen tolkas och föras vidare till studiens resultat vilket i sin tur kunde diskuteras i studiens diskussionsavsnitt. Kvale och Brinkman (2014) beskriver hur forskaren i detta sista

analyssteg behöver gå innanför det direkt uttalade i det insamlade materialet för att komma in på djupet av empirin och därmed skapa en ny kunskap och förståelse och tolka det underliggande. Nedan följer ett exempel på hur en liten del av det transkriberade materialet analyserades utifrån Kvale och Brinkmans (2014) analysmodell i tre steg, kategorisering, meningskoncentrering och slutligen meningstolkning.

Jag vill poängtera att jag tycker MI är en bra samtalsmetod då det får en att inte bli frustrerad och ser samtal som värdefullt och att låta det ta sin tid men att det är individen själv som får möjlighet att sätta ord på sina tankar och hitta lösningar. Om man jobbar med elever som lever med problematik känner man sig ofta frustrerad “ Ååååhhh va mycket problem det är liksom, hur ska vi kunna reda ut det här, kommer det att bli bra” Att bara vila då i att få barnet att komma till dig liksom... men det är inte alltid lätt alltså, det är inte det jag säger men det är ändå en skönare känsla än att “du ska pracka på saker och du ska förändra, du ska få fart” ... utan det måste ändå komma från eleven själv och eleven måste själv vilja. (Specialpedagog B, 2020)

De pedagoger som använder MI brukar säga att det är tryggt att kunna använda den för de blir liksom lugna, varje steg eller process i arbetet tar den tid det tar. Man behöver inte stressa och känna att oj nu blev vi inte klara... genom att veta att det finns en struktur att gå tillbaka till steg att följa så kan alla som utgår ett MI samtal hitta lugn i det..... Förstår du vad jag menar (Specialpedagog A, 2020)

Figur 1. I följande figur visualiseras ett exempel ur analysprocessen.

7 Resultat

Studiens resultat bygger på empiri från informanter som aktivt valt att använda MI och deras upplevelser av samtalsmetoden i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. I resultat och diskussion benämns ibland endast elev och elever vilket innefattar alla elever, även de i behov av särskilt stöd. Begrepp som framkommer vid analysen är föreställningar om samtal, motivation, empati, relation, salutogent och förändring. Med utgångspunkt i teori och forskningsansats, tolkades och utforskades resultatet kopplat till studiens syfte och frågeställningar. Resultatet baseras på sex olika intervjuer med professioner inom elevhälsan, vilka benämns utifrån sina yrkesroller, två specialpedagoger, två kuratorer, en skolsköterska samt en studie och yrkesvägledare. Resultatet redovisas under rubriker som direkt kan relateras till studiens frågeställningar.

7.1 Hur beskriver professioner inom elevhälsan att de använder MI i mötet med elever i behov av särskilt stöd?

När professionerna inom elevhälsan pratar om elever i behov av särskilt stöd nämner alla informanter att deras främsta uppgift på skolan är att verka för ett främjande och förebyggande arbete i samarbete med hela skolans personal. I elevhälsans uppdrag ingår att arbeta med extra anpassningar och särskilt stöd till elever. Dessutom påpekar informanterna att handledning av personal och elever är en stor del av det dagliga uppdraget. Detta för att alla elever ska ges förutsättningar att utvecklas och må bra i skolan. Informanterna är alla överens om att de till övervägande del arbetar med åtgärdande insatser när det visar sig att det finns hinder i elevernas vardag, exempelvis kunskapsmässiga, sociala eller medicinska. Det framkommer att de främjande insatserna många gånger begränsas till följd av det åtgärdande arbetet på skolan. På frågan om hur de upplever arbetet med MI i mötet med elever i behov av särskilt stöd redogör informanterna att det beror på vilken elev det handlar om och vilken insats som är aktuell utifrån elevens behov. Informanterna berättar att MI är ett användbart verktyg och har många användningsområden. Några användningsområden för MI kan vara vid problematisk skolfrånvaro, låg måluppfyllelse, spelberoende, höga prestationskrav, ångestproblematik, delta i undervisning, våga räcka upp handen, talutrymme, kostvanor, sömnvanor, fysisk aktivitet och framtidstro.

Informanterna i studien upplever att MI kan användas för att hjälpa elever som på ett eller annat sätt behöver få till en förändring. Det framkommer även att MI är användbart när skolan, vårdnadshavare eller andra vuxna i elevens närhet behöver få till en förändring för att undanröja hinder för elevens utveckling, lärande och hälsa. Det kan handla om att en elev själv upplever ett problematiskt beteende, eller att vuxna runt omkring upplever svårigheter kring ett beteende och vill att eleven ska bli hjälpt. Förändringsområden som informanterna möter beror till stor del på deras profession och uppdrag på skolan. Specialpedagog A berättar och problematiserar hur en uppdragsbeskrivning kan byta perspektiv. Initialt kan uppdraget utgå från ett bestämt problemområde, där omgivningen anser att eleven är i behov av MI för att förändra ett upplevt problematiskt beteende. Specialpedagogen kan genom sin kompetens bedöma att det i första hand är de som möter eleven i skolan och i hemmet som behöver vägledning och MI. Detta för att synliggöra behovet av förändring i den sociala, pedagogiska eller fysiska miljö som eleven befinner sig i. Förändringar som på sikt skapar förutsättningar för elevens lärande och hälsa.

Ofta problemformulerar andra att det är eleven som behöver motiveras och förändra ett beteende medan jag som elevhälsa ser att det är de vuxna runtomkring, kanske lärare, personal som behöver motiveras att ändra sitt beteende för att eleven ska fungera i skolan. Med det

menar jag att det inte alltid är eleven som har nytta av MI utan ofta är det de runt omkring. (Specialpedagog A, 2020)

Specialpedagogerna A och B använder sig båda av MI i stor utsträckning för att exempelvis motivera till ökad närvaro och måluppfyllelse. Detta kan ske genom MI på individnivå, för ökad förståelse för elevens upplevelse, men även för att öka den inre motivationen samt intresset för och delaktighet i sitt lärande. Parallellt med de individuella MI som genomförs kan ett arbete kring förändringar i lärmiljön eleven befinner sig i verkställas. Det framgår att ett långsiktigt arbete runt elevens hela livssituation och skolsituation är gynnsamt för att motivera till en förändring. Informanterna upplever att detta skapar och ger förutsättningar för ett hållbart förändringsarbete. Korta insatser med MI som inte utgår från elevens hela skolsituation eller är påtvingat, kan leda till endast kortsiktig förändring alternativt helt utebliven utveckling. Specialpedagogerna menar att elevens skolsituation till och med riskerar att förvärras.

Barn som förändrar ett beteende för att en vuxen vill... för att göra en vuxen glad eller slippa bestraffningar... det kan ge effekt men bara kortsiktigt och vill man ha en långsiktig förändring måste barnet vara motiverat även om man vill minska risken att traumatisera barnet. (Specialpedagog B, 2020)

Kurator B framhåller uppdragets tystnadsplikt och berättar om situationer då elever eller vårdnadshavare efterfrågar samtal. Kurator B poängterar att samtal aldrig kan påtvingas utan behöver bygga på förtroende och egen vilja. Vidare upplever kurator B att det förändringsarbetet då MI är aktuellt, kan innebära att eleven vill stärkas i tilltro till den egna förmågan. Det kan exempelvis handla om att våga räcka upp handen på lektionerna, reducera prestationskrav eller stå upp för sina åsikter i sociala relationer. Det kan även handla om att bryta mönster hos eleverna, öka närvaro eller ökad kommunikation med klasskompisar och vårdnadshavare. Skolsköterskan poängterar behovet av att förändra elevers skärmtid, kost och motionsvanor som central i uppdraget utifrån de hälsosamtal informanten kontinuerligt håller med skolans elever. Utifrån dessa samtal använder skolsköterskan MI som utgångspunkt för att hjälpa och stödja elever till ökad motivation och genomföra förändringar kopplat till hälsa. Skolsköterskan har under sina verksamma år upplevt att MI som genomförts, i stor utsträckning bidragit till goda resultat i förändringsarbete gällande exempelvis kost och motionsvanor, samt minskad skärmtid hos elever. Skolsköterskan berättar att MI introducerades under sjukvårdsutbildningen. Skolsköterskan har varit verksam inom landstinget innan uppdraget som skolsköterska och har kunskaper och erfarenheter om MI därifrån.

När jag tidigare arbetade i sjukvården var vi många som använde MI med goda resultat ...och det har jag nytta av nu i mitt arbete på skolan. Många elever och.... ja.... framförallt föräldrar som jag använt MI med.... har fått hjälp och kunnat ja hjälpa sitt barn till att äta i bamba, vissa har kunnat begränsa... du vet speltiden eller att de sitter på instagram på nätterna

(Skolsköterska, 2020)

Studie och yrkesvägledaren berättar att MI är en användbar metod för att stödja och hjälpa elever som behöver en tydlig målbild och förstå varför deltagande i undervisningen i grundskolan är viktigt. Det kan innefatta att skapa framtidstro och se mål med sin utbildning. Det handlar i stor utsträckning om val inför gymnasiet, alternativt om framtida yrkesval. Studie och yrkesvägledaren menar att samtalen kan bidra till ökad motivation för elever i grundskolan. Informanten upplever att det i en förlängning kan generera ökad måluppfyllelse

vilket skapar förutsättningar för elever att bli behörig till gymnasieprogram. "Vissa elever fattar inte varför de är i skolan...har man motiverande samtal kanske de ser syftet med varför man är i skolan och vad det kan leda till framåt" (Studie och yrkesvägledare, 2020). Specialpedagog A upplever att MI kan vara en främjande metod, men menar att metoden bör användas kontinuerligt av alla professioner som möter eleverna i det dagliga arbetet. Informanten påtalar vikten av att sprida kunskap kring MI till alla professioner inom skolan. Specialpedagog A upplever att metoden används i allt för stor utsträckning när ett problematiskt beteende redan har uppstått.

Det är ett främjande verktyg som vi ska använda i skolan just för att det är främjande men då gäller det att många har kunskapen och kan använda metoden i sitt vardagliga arbete.....Om man exempel vill motivera någon att göra mer av någonting som redan är bra är det en fungerande metod, en elev som har börjat vara med på idrotten eller som håller på att träffa nya kompisar och vill fortsätta att göra det. Då är det främjande men jag tänker att MI oftast i skolan blir förebyggande eller riktat mot åtgärdande. (Specialpedagog A, 2020)

Kurator A upplever att MI är främjande i den utsträckningen att alla som har kunskap kan använda sig av metoden, dels i ett professionellt samtal men även i möten med elever i korridorerna, på rasten eller under lektioner. Alla elever bör enligt kurator A få mötas av det förhållningssätt som är det centrala inom MI med nyfikenhet, empati och att bli lyssnad på. Skolsköterskan, Kurator A, Kurator B och Studie och yrkesvägledaren berättar att de normalt sitter i ett motiverande samtal under ca 45–60 minuter. Specialpedagog A och Specialpedagog B berättar att deras samtal kan vara allt från 10 minuter till 60 minuter beroende på behovet hos eleven. Specialpedagogerna upplever att MI för att vara effektivt ska anpassas efter uthållighet och intresse hos eleven. De anser att det är viktigt att vara en god lyssnare, visa förståelse, nyfikenhet och intresse under samtalet. "Det bygger hela tiden på eleven och att det är elevens tankar som liksom ska göra jobbet. Ja för lägger jag tankarna hos eleven så blir det inte bra. Då kommer det inte från eleven och då landar det inte hos eleven." (Specialpedagog B, 2020)

7.2 Upplever professioner inom elevhälsan MI som stöd för ökad motivation för lärande och hälsa i förhållande till elever i behov av särskilt stöd?

Samtliga informanter är överens om att motivation är nyckeln till framgångsrikt lärande och hälsa hos elever. Informanternas upplevelser av MI är att det är en gynnsam metod att använda för att bibehålla och öka motivation hos elever. Metoden är enligt samtliga informanter lämplig att använda för att motivera elever, men särskilt applicerbar i arbetet med att motivera elever i behov av särskilt stöd. För elever i problematisk skolfrånvaro upplever några av professionerna att metoden är särskilt användbar och resultatgivande. Det framkommer även att MI kan ses som ett stöd till ökad motivation hos pedagoger och förändra arbetssätt. Vidare så finns det en upplevelse att MI kan bidra till att skapa lugn hos de pedagoger som innehar kunskap om metoden och därmed ges bättre förutsättningar för elever. Specialpedagogerna upplever att metoden ger ett lugn hos den som utför samtal med eleven, varje steg i ett MI arbete är en process som behöver passeras för att samtalet ska kunna tas vidare till nästa steg. Det innebär att det inte går att forcera fram en förändringsprocess utan det behöver få ta den tid det tar. Denna insikt kan bidra till att samtalsledaren kan känna ett lugn i själva metodens strukturerade arbetsprocess och därmed i förändringsarbetet med eleven.

Jag vill poängtera att jag tycker MI är en bra samtalsmetod då det får en att inte bli frustrerad och ser samtal som värdefullt och att låta det ta sin tid men att det är individen själv som får möjlighet att sätta ord på sina tankar och hitta lösningar. Om man jobbar med elever som lever med problematik känner man sig ofta frustrerad “ Ååååhhh va mycket problem det är liksom, hur ska vi kunna reda ut det här, kommer det att bli bra” Att bara vila då i att få barnet att komma till dig liksom... men det är inte alltid lätt alltså, det är inte det jag säger men det är ändå en skönare känsla än att “du ska pracka på saker och du ska förändra, du ska få fart” ... utan det måste ändå komma från eleven själv och eleven måste själv vilja. (Specialpedagog B, 2020)

De pedagoger som använder MI brukar säga att det är tryggt att kunna använda den för de blir liksom lugna, varje steg eller process i arbetet tar den tid det tar. Man behöver inte stressa och känna att oj nu blev vi inte klara... genom att veta att det finns en struktur att gå tillbaka till steg att följa så kan alla som utgår ett MI samtal hitta lugn i det..... Förstår du vad jag menar (Specialpedagog A, 2020)

Specialpedagogerna A och B berättar om upplevelser de har kring hur MI kan bidra till att ge goda och långsiktiga resultat i arbetet med att stödja elever i problematisk skolfrånvaro att orka komma tillbaka till skolan. Specialpedagogerna berättar vidare att det viktigaste är att arbeta med eleven i centrum steg för steg. Ett helhetsperspektiv och att arbeta framåt med små delmål för att öka motivation att återvända till skolan, eleven bestämmer takten samt i vilken utsträckning skolnärvaron kan ske. Specialpedagog A är tydlig med att poängtera att uppdraget främst är att ge rätt stöd och vägledning, vara lyhörd i varje process eleven passerar. Specialpedagog A arbetar med yngre elever och möter barn som redan i de yngre åldrarna hamnat i en problematisk skolfrånvaro. MI kan då fungera som ett stöd för eleven men främst för vårdnadshavare i arbetet med att motivera sitt barn att orka komma tillbaka till skolan.

När det gäller elever med problematisk skolfrånvaro kan MI vara ett bra verktyg att arbeta med... men just nu jobbar jag med yngre barn och då använder jag det mot vårdnadshavare och familjen för att förändra situationen för barnet.....Många i skolan är alldeles för snabbt att lägga problemet hos eleven men det är oftast tvärtom, skolan som har problemet och måste göra förändringar. (Specialpedagog A, 2020)

I motsats till Specialpedagog A så upplever Specialpedagog B, Kurator A och Kurator B som arbetar med äldre elever på högstadiet att det är främst den enskilda eleven som befinner sig i problematisk skolfrånvaro som behöver motiverande samtal. Deras upplevelse är MI's användbarhet i samarbetet med såväl vårdnadshavare som i samverkan med skolpersonal och andra aktörer i samhället vilka finns tillgängliga för att ge eleven stöd. Även här framkommer det att eleven är i centrum för de insatser som görs för ökad hälsa.

Vi har arbetat mycket med eleven i centrum på vår skola och mår inte våra elever bra så har vi sett att de misslyckas i skolan och misslyckas man i skolan så mår man inte heller bra, det blir som en ond cirkel och det är vårt jobb att bryta det. (Kurator B, 2020)

Kurator A upplever att MI stärker känslan av sammanhang hos de elever som många gånger har det allra jobbigast i skolan. Skolsköterskan upplever att de elever som fått MI många gånger mår bättre, vilket genererar ökad närvaro i skolan. Genom MI upplever specialpedagog B att samtalen bidrar till bättre förutsättningar att genomföra exempelvis pedagogiska kartläggningar som ligger till grund för skolans anpassningar och särskilt stöd. Specialpedagog A upplever att elever genom MI får en ökad tilltro till den egna förmågan

vilket bidrar till ökad delaktighet. De förtroendefulla samtalen ger ökad kunskap om elevens upplevelse av sin situation. Detta ger då pedagoger ökad förståelse för den specifika eleven. "Jag tänker att pedagoger kan möta elever på rätt nivå i skolan om vi arbetar med MI. De vuxna kan stötta och pusha på rätt saker och i rätt situationer och lyfta problemet från eleven till omgivningen" (Specialpedagog A, 2020). Kurator A och Kurator B upplever båda att MI bidrar till en varaktig utveckling kring ett förändringsområde, därmed skapas förutsättningar för en förbättrad hälsa. Kurator A säger i intervjun att egentligen finns det inte belägg för huruvida MI hjälper eleven i det fortsatta livet då Kurator A endast träffar eleven under grundskoletiden.

Man vet ju egentligen aldrig om MI samtal har gett resultat på sikt då jag möter eleven under en begränsad tid i sitt liv. Men jo jag har mött flera som jag tycker att MI har hjälpt, jag har mött så många elever under åren.... jag har haft behandlande samtal så länge. (Kurator A, 2020)

Kurator A och Kurator B berättar att under åren i yrket har de utbildats i många olika samtalsmodeller. Deras upplevelse är att MI är den metod som är mest användbar i uppdraget på skolan. Båda informanterna framhåller att det är viktigt att ha en god relation och skapa allians med elever de möter i motiverande samtal. Har eleven själv initierat till kontakt, brukar relationen byggas tillsammans i samtalet, har någon annan initierat ett behov av MI blir deras första uppgift att skapa en förtroendefull relation. Kurator A berättar att den första kontakten brukar ske exempelvis på rasten, i matsalen eller ett spontant besök i klassrummet. Kurator B ser en svårighet i sin roll som kurator inför uppdrag som tilldelats av andra än eleven själv, då det oftast inte finns en naturlig relation mellan kuratorn och eleven sedan tidigare.

Det är alltid en utmaning att skapa relationer till elever då vissa har ett motstånd till att träffa en kurator... ganska laddat för en del om man säger så min roll som kurator alltså ... det kan finnas en rädsla hos eleven att det skulle vara nåt fel på hen... Men har jag bara fått in eleven hos mig brukar det aldrig vara nåt problem. (Kurator B, 2020)

Även skolsköterskan upplever att det behöver etableras en relation för att MI ska kunna genomföras med en elev. Informanten upplever en komplexitet om relationen inte är förtroendefull då elevens behov av MI många gånger upptäcks under de hälsosamtal som skolsköterskan håller. Skolsköterskan menar att det är gynnsamt att alltid ha en nyfiken ingång och utgå från intressen hos eleven. Studie och yrkesvägledaren påbörjar redan i årskurs sju ett arbete kring framtidstro, vilket medför att relationer skapas på ett tidigt stadium. Detta underlättar när informanten får ett MI uppdrag kring en elev. Specialpedagog A beskriver relationen som avgörande i allt arbete som ingår i uppdraget oavsett om det är att stötta lärare, elever, vårdnadshavare eller rektor. I arbetet med MI så är det särskilt viktigt för informanten att det finns en etablerad relation sedan tidigare, att vistas ute bland eleverna öppnar upp för personliga möten i vardagen och medför att många elever har en relation med informanten. Detta gör att när Specialpedagog A använder sig av MI i arbetet kring en elev så har oftast en relation redan påbörjats och upplevs därmed som en fördel. Även specialpedagog B upplever att det är betydelsefullt att vistas bland eleverna och bygga relation genom möten och finnas till för eleverna i vardagen.

Jag är inte den som sätter betyg och eleven vet att jag alltid har tid att lyssna.... ja jag vet det låter som en klyscha för jag har massor att göra ... men för eleven så tar jag mig tid och lyssnar, det klart att det är många lärare som gör det också... men ja jag vet inte. (Specialpedagog B, 2020)

Informanter i studien är eniga i betydelsen av samtal och kommunikation som företeelse, de framhåller att MI bygger på att samtala och lyssna in motparten och vikten av att helt undvika att tala någon tillrätta. Kurator B upplever att skolan många gånger försöker övertala elever och vårdnadshavare om hur saker bör göras, alternativt ge råd. MI öppnar upp för att motparten i samtalet ska kunna bli lyssnad på, få tänka och prata i sin egen takt. Informanten erfar att elever som fått MI vid uppföljning och utvärdering uttrycker "Det som var så skönt var att någon lyssnade och att någon försökte förstå". (återgivning från elever av Kurator B). Vidare upplever kurator B att det är samtalet i sig som är det faktiska förändringsarbetet och att MI handlar om att tillsammans hitta lösningar, synliggöra och fånga elevens tankar. Kurator A upplever att det är viktigt att samtalsledare inte ger direktiv kring hur eleven ska agera utan låta eleven med hjälp av vägledning själv få komma fram till olika lösningar för att förändra ett beteende. Vidare upplever Kurator A att MI gjort skillnad för många elever på skolan.

Jag tänker speciellt på en elev som började må väldigt dåligt för kanske tre år sen... då hade jag haft regelbunden kontakt med den här eleven och arbetat utifrån MI och det fanns jättemycket som hen behövde prata om å så där som inte alls hade med skolan att göra och hen mår så dåligt att han verkligen inte kunde prestera Det tog tid att ge rätt stöd för just den här eleven men tillslut gav det resultat. (Kurator A, 2020)

7.3 Vilka upplevelser har professioner inom elevhälsan om MI som metod i skolan?

Samtliga informanter upplever att MI är en metod som är användbar i skolan, genomgående är upplevelsen att metoden har många användningsområden. Några av informanterna upplever ändå en begränsning, en sårbarhet kring användandet, inte i metoden i sig. MI behöver aktualiseras till fler inom skolan för att metoden fullt ut ska vara ett handlingskraftigt verktyg i ett främjande elevhälsoarbete. Specialpedagog B upplever att MI är en samtalsmetod som fungerar väl i skolan som stöd för motivation, lärande och hälsa. Informanten påpekar att MI behöver användas kontinuerligt i det vardagliga arbetet med elever och inte bara sporadiskt eller i ett åtgärdande arbete. Metoden behöver användas fortlöpande för att inte glömmas bort. Enligt Specialpedagog B har många av lärarna på skolan utbildats i MI och informanten upplever att metoden används av pedagogerna i det dagliga arbetet. Pedagogerna är enligt Specialpedagog B de som har direkt koppling och relation till eleverna och kan använda MI direkt i undervisning, samt i samtal kring läroprocesser.

På min skola som jag jobbar på är vi bra på att använda MI men sedan är vi lite dålig på att hålla i ibland. Lite så att det blir nyhetens behag och så får man mycket frågor och sen ligger det och vilar lite så man måste ta upp det på bordet ibland så att det inte glöms av för allt annat. Det är väl egentligen ingen nackdel med metoden i sig men svårigheten kring att hålla i och använda den. (Specialpedagog B, 2020)

Specialpedagog A upplever att MI är en bra metod för alla i skolan att använda, men anser att det är för få på skolan som har utbildning i metoden MI. Specialpedagog A har under de senaste två åren utbildat personal i delar av MI, små minikurser. Utbildningarna har riktats till resterande av professionerna inom den egna elevhälsan och även erbjudit vissa pedagoger. All personal på skolan som möter elever borde få en riktig MI kurs av en auktoriserad utbildare uttrycker Specialpedagog A. Skolsköterskan har tidigare sett goda resultat och upplever att MI som metod är användbar och har hjälpt många elever, men delar upplevelsen

Specialpedagog A har angående avsaknad av kunskap hos fler på skolan. Detta kan enligt informanten vara en av orsakerna till att MI inte har fått den genomslagskraft som är önskvärd. Kurator A upplever att MI är en välfungerande metod i skolan och har hjälpt många elever. Informanten menar att metoden i större utsträckning skulle kunna fungera som ett förhållningssätt i skolan.

Jag tänker att alla ska kunna använda MI även pedagoger, kanske inte minst alla pedagoger, ännu mer för de för de arbetar ju i skarpt läge och det är ju deras uppdrag att se till att eleverna får ett betyg.....skolan är det friska men vissa behöver hjälp att se det för alla skuggor och hjälp att sortera. Då tycker jag att MI stödjer i det arbetet. Vi jobbar ju alla mot samma mål i skolan. (Kurator A, 2020)

Kurator B erfar att MI som metod är ett kraftfullt verktyg att utgå från i arbetet med att stödja elever och vårdnadshavare men upplever inte att metoden behöver eller ska spridas till all personal på skolan. Kurator B uttrycker att det räcker med att professioner inom elevhälsan har utbildning i MI och kan använda metoden. Kurator B uttrycker en upplevelse av att det idag redan läggs stort ansvar på pedagogerna. Studie och yrkesvägledaren är positivt inställd till att fler på skolan ska kunna använda metoden i olika elevsamtal.

Jag tänker att all personal kan.... eller.... bör ju kunna MI för att om lärarna kan det så kan ju de kanske känna sig bekväma även med de obekväma samtalen... sen kanske de inte behöver gå så djupt i elevsamtalen... de kan ju även skicka vidare till oss i EHT. (Studie och yrkesvägledaren, 2020)

8 Diskussion

Avsnittet inleds med en resultatdiskussion där studiens resultat diskuteras mot studiens teoretiska utgångspunkter och den tidigare forskning som presenteras i studien. Därefter följer en metoddiskussion där metoden som ligger till grund för studiens insamlade empiri kritiskt granskas. Sedan följer ett avsnitt kring studiens kunskapsbidrag och vilka eventuella nya kunskaper som kommit fram genom studien samt hur dessa praktiskt kan användas i verksamheten. Diskussionen avslutas med förslag till fortsatt forskning utifrån det som framkommit i studien eller på annat sätt kan generera ökad kunskap inom forskningsområdet.

8.1 Resultatdiskussion

Studiens syfte är att undersöka upplevelsen av metoden MI (motivational interviewing) bland en mindre grupp professioner inom elevhälsan som valt att använda metoden i sitt arbete med elever i behov av särskilt stöd. Därtill hur professionerna upplever att MI kan stödja elevens motivation, lärande och hälsa samt upplevelsen av MI som metod i skolan. Tillsammans med studiens frågeställningar: *Hur beskriver professioner inom elevhälsan att de använder MI i mötet med elever i behov av särskilt stöd? Vilka upplevelser har professioner inom elevhälsan om MI som metod i grundskolan? Upplever professioner inom elevhälsan MI som stöd för motivation och lärande i förhållande till elever i behov av särskilt stöd?* och det resultat som framkommer genom studiens empiri kommer vi att resonera kring i diskussionsdelen nedan.

Resultatet visar att professioner inom elevhälsan upplever att det finns elever som är i behov av stöd för ökad motivation till lärande och delaktighet. En syn som stämmer väl in på Rowell och Hongs (2013) forskning, i vilken det framgår att misslyckande i skolan beskrivs som en riskfaktor för ohälsa av elevhälsans professioner, vilket även Skolverkets rapport *Hälsa för lärande -lärande för hälsa* (Skolverket 2019a) styrker. Informanterna upplever att skolan som organisation i betydligt större utsträckning bör arbeta målmedvetet med att öka den inre motivationen hos elever. Deras upplevelse är att motivation är en avgörande aspekt för elevers lärande och hälsa. Detta resultat styrks av Skaalvik och Skaalvik (2016) samt Giota (2002) som framhåller motivationens betydelse och drivkraft för lärande. Informanterna är av den uppfattningen att MI är en väl fungerande metod att använda i arbetet med att öka och bibehålla motivationen och ser metoden som framgångsrik när de möter elever i behov av särskilt stöd. Det framkommer att metoden används i olika sammanhang och syfte beroende på professionernas arbetsbeskrivning. Skolsköterskan använder MI utifrån ett hälsoperspektiv gällande kost, motion, sömn- och beroendeproblematik. MI som samtalsmetod ur ett hälsoperspektiv styrks av Bonde m.fl. (2014) som påvisar samtalets betydelse för att öka fysisk aktivitet i positiv riktning gällande övervikt hos elever. Även Robbins m.fl. (2012) samt Robbins m.fl. (2013) forskning visar att metoden MI kan öka engagemang hos elever kring fysisk aktivitet. Specialpedagogerna i föreliggande studie resonerar kring metodens relevans i arbetet med elever i problematisk skolfrånvaro. De anser även att MI ger stöd i mötet med vårdnadshavare och andra professioner i elevens närhet för att hitta lösningar och undanröja hinder för eleven. Frey m.fl. (2011) styrker specialpedagogernas uppfattningar då Frey menar att MI kan motverka psykisk ohälsa och ge goda resultat vid exempelvis handledning av personal som möter elever vilka befinner sig i svåra situationer. Detta styrks även av Strait m.fl. (2014) som genom sin forskning visar på att metoden är tillämpbar i handledning med personal och vårdnadshavare, parallellt med arbetet med eleven.

Studiens resultat pekar på att MI är en verkningsfull och främjande metod att använda i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Samtidigt visar resultatet på att metoden idag

används i stor utsträckning i ett åtgärdande arbete vilket leder till att det främjande arbetet får stå tillbaka. I studiens bakgrund beskrivs hur elevhälsan främst ska arbeta främjande och förebyggande för att stötta elever i deras skolgång enligt Skollagen (2010:800). Detta finner vi inte stöd för i vår studie då professionerna erfar att de i högre grad arbetar åtgärdande än främjande. Det är intressant att studiens informanter upplever att MI kan ses både som en metod och ett förhållningssätt. En slutsats vi kan dra utifrån studien är att MI som förhållningssätt i skolan skulle kunna bidra till att elever bemöts med nyfikenhet och empati i större utsträckning. Slutsatsen styrks utifrån studiens resultat som visar att det i hög utsträckning är personal som dagligen möter elever som bär på kunskap och har relationer till elever. Personalen är de som kan bidra till att synliggöra vilka förändringar i lärmiljön eller på organisationsnivå som behöver göras för att ge bästa förutsättningarna för måluppfyllelse och hälsa. Därtill blir det viktigt att elevhälsan är en del av skolan och inte en enskild enhet, samverkan mellan alla på skolan behövs för att ge bästa förutsättningarna för eleverna. Detta i enlighet med Runström Nilsson (2017) som poängterar vikten av att elevhälsan ska ses som en del av skolans hela organisation, en samverkande enhet med övriga professioner. Detta är ett intressant resonemang som ger oss en reflektion kring hur MI kan bidra till ökad och stärkt samverkan kring elever i behov av särskilt stöd. Dock framkommer en svårighet genom studien att implementera MI i verksamheten, samt upprätthålla arbetet med metoden. Detta skulle kunna bero på att förändringsarbete och implementering tar tid och kräver resurser. Detta resultat har vi inte funnit stöd för i annan skolforskning kring MI och kan betraktas som ny kunskap om metoden. En annan anledning till detta skulle kunna var den begränsade forskning som finns på området då det gäller MI kopplat till utbildning. Frey m.fl. (2011) och Cryer och Atkinson (2015) belyser även de att MI inom skolan ännu är en outforskad metod.

Skapa goda relationer, vikten av empati och nyfikenhet är något som informanterna framhåller som väsentligt för att göra elever delaktiga i sitt lärande. Detta är en syn som stämmer väl in på det relationella perspektivet där relationens betydelse är central och har stor påverkan för motivation och måluppfyllelse i skolan (Aspelin, 2013, 2016; Aspelin & Persson, 2011; Aspelin & Johansson, 2017). Studiens informanter poängterar begreppet relation som en avgörande faktor till MI. Det vill säga att det krävs en förtroendefull relation för att MI ska ge den verkningskraft som behövs för att ett förändringsarbete ska ske. När studiens informanter redogör för hur de genomför MI är det primära att bygga en relation till eleven för att samtal och förändring ska ske. De naturliga relationerna byggs ofta mellan pedagog och elev i den dagliga verksamhet som eleven befinner sig i. Detta i enlighet med Lilja (2013) som genom sina studier visar hur förtroendefulla relationer byggs i de dagliga möte som sker mellan individer. Därtill menar Aspelin (2013) att elever befinner sig i en social verklighet som är föränderlig beroende på vilka relationer och möten som äger rum. Studien visar att några av informanterna upplever att det kan vara svårt i inledningsskedet att genomföra ett samtal utifrån MI då den naturliga relationen till eleven ofta saknas. Den grundar sig i att elevhälsan ibland saknar den dagliga och kontinuerliga kontakten med eleverna och därför behöver bygga relation innan MI kan inledas och förändring ske. En av de teoretiska utgångspunkterna inom MI är att utgå från att varje individ har en medfödd drivkraft till att kunna genomföra ett förändringsarbete och personlig utveckling enligt Markland m.fl. (2005). Utgångspunkten ger stöd till vår studie kring att de som använder metoden behöver ha ett öppet sinne och nyfikenhet i mötet med den individ som står inför ett förändringsarbete. Resultatet pekar på att det är elevens egen upplevelse av samtalet som är det väsentliga. Utifrån det visar resultatet, för att få goda effekter av MI behöver eleven själv vara delaktig och vilja närvara i samtalet, det går inte att tvinga till medverkan. Samtalets utgångspunkt är enligt informanterna att stödja eleven till ökad inre motivationen för att få till en förändring kring ett problematiskt beteende. Detta tolkar vi som att MI bidrar till ett

salutogent förhållningssätt där utgångspunkten är eleven och dennes vilja och drivkraft till förändring som är i fokus. Samtalsledaren är tillsammans med eleven utforskare av situationen och hjälper till att göra den begriplig och hanterbar för att stärka elevens känsla av sammanhang och hitta lösningar. Enligt Ortiz (2010) bygger MI på det salutogena perspektivet utifrån att samtalet har elevens upplevelser och det som fungerar i fokus. En slutsats vi kan göra utifrån resultatet är att det inte alltid visar sig vara förändringar som omgivningen vill få till som är det primära. Detta ser vi som forskare positivt på, då MI bidrar till elevens delaktighet och ger ökade möjligheter att påverka sin skolgång. Resultatet visar på att samtalsledarens funktion är att stärka elevens motivation till förändring genom att hitta styrkor och förstärka det som redan fungerar. Detta styrks av Hugo (2018) som framhåller känslan av sammanhang och det salutogena perspektivet som centrala faktorer för motivation.

Studiens mest överraskande resultat är att användandet av metoden MI även kan bidra till stressreducering för de professioner som utför samtalen. Studiens resultat visar att några av informanterna som håller i samtalen kan känna ett lugn i de olika processerna som deltagaren passerar under ett pågående MI arbete. Utifrån vår analys kan vi dra slutsatsen om att detta lugn infinner sig då metoden är uppbyggd utifrån de fyra processerna engagera, fokusera, framkalla och förändra. Grundarna till metoden Miller och Rollnick (2013) menar att varje process behöver passeras innan individen kommer vidare till nästa steg. Vi har inte funnit stöd till att MI kan vara stressreducerande för samtalsledaren i den tidigare forskning kring MI som vi tagit del av och som presenteras i studien. Vi resonerar kring om detta skulle kunna bero på att tidigare forskning kring MI som metod är begränsad inom pedagogisk verksamhet, alternativt att frågan inte tidigare utforskats. Ett dilemma med metoden som framkommer i vår studie är motivationens mätbarhet då motivation är en inre process som påverkas av olika faktorer. Kopplat till metodens teoretiska utgångspunkter som enligt Joseph (2015) redogör för att metoden MI bidrar till individens inre motivation och förändringsprocesser. Utifrån det kan vi dra slutsatserna om att det är svårt att mäta i vilken grad motivation ökar alternativt bibehålls. Dock kan vi fastslå att studiens informanter upplever att MI markant bidrar till ökad motivation som i sin tur upplevs genererar förbättrad måluppfyllelse och hälsa. Genom vår studie kring hur professioner inom elevhälsan arbetar med att öka elevers motivation med hjälp av metoden MI har vi kommit fram till att det är en metod som fungerar väl i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Precis som (Rowell & Hong, 2013) skriver fram är det viktigt för oss som arbetar i skolan att hitta en fungerande metod som kan ge fler elever en chans att få en lyckosam skolgång.

8.2 Metoddiskussion

Forskningsmetoden kvalitativa intervjun har använts i studien för att samla in empiri. Metoden skapade möjlighet för oss att få en fördjupad förståelse kring informanternas upplevelse av MI och hur metoden kan användas i skolan. Genom den kvalitativa intervjun får forskaren ta del av informanternas upplevelser av fenomenet (Kvale & Brinkman, 2014). Intervjumetoden semistrukturerad intervju gav oss som forskare genom intervjuguiden något att utgå från under intervjutillfället. Det gav oss utrymme att ställa följdfrågor och förtydliga oklarheter under själva intervjun som uppkom. Metoden kan liknas vid ett vardagligt samtal enligt (Kvale & Brinkman, 2014). Urvalet för studien var inte helt självklart i inledningsfasen då syftet var att hitta olika professioner inom elevhälsan som aktivt valt att använda MI som metod i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Vi beslutade oss för att strategiskt söka efter informanter med olika professioner inom elevhälsan för att få en spridning och bredd till

vår empiri. Detta gjorde att specialpedagog, kurator, skolsköterska och studie och yrkesvägledare finns representerade i studien. Däremot gjorde vi ett aktivt val att helt utesluta professioner som inte använder sig av MI eller valt bort MI av någon anledning då studiens syfte var att undersöka upplevelsen av metoden hos de som aktivt valt att använda den.

Informanterna delgavs inte frågorna innan intervjutillfället då vi inte ville att de skulle fundera för mycket på svaren och kanske omedvetet eller medvetet tillrättalägga sina svar. Vi eftersökte att få fram deras spontana upplevelse av MI. Utifrån studiens tidsram valde vi att dela upp de sex intervjuerna lika mellan oss. Då intervjuerna genomfördes med endast en av oss närvarande kan frågorna trots intervjuguiden ha formulerats på skilda sätt genom intonationer och våra personliga kommunikationsstilar. Detta kan ha påverkat intervjuerna på olika sätt och därmed även studiens empiri. Problematik vid den kvalitativa intervjun som redogörs för av Bryman (2002) är dess "meningsproblematik". Detta innebär att intervjuare och informant inte nödvändigtvis delar samma tolkning kring ett begrepp som framkommer under intervjun. Begreppet kan då tolkas på ett annat sätt vid analysen än vad informanten hade för avsikt vid användandet av begreppet vid intervjutillfället. Efter genomförd studie är vi medvetna om att det endast är en liten utvald grupp av professioner som ligger till grund för vår studie men vi känner oss tillfredsställda med den inblick vi fått ta del av kring informanternas upplevelser av MI. En intervju fick avbrytas innan den var klar på grund av sjukdom för att kompletteras vid ett senare tillfälle vilket kan ha påverkat resultatet. Intervjuerna spelades in för att transkriberas i nära anslutning till intervjutillfällena. Detta gav oss utrymme att följa upp och ställa klargörande följdfrågor, samt föra korta anteckningar som komplement till den transkriberade texten. Som ett komplement eller istället för intervjuer kunde metoden observation ha använts. Metoden observation som komplement eller istället för intervju skulle bidragit till en bredd och givit oss tillfälle att studera hur professionerna använder och genomför MI. Dock hade det varit svårt att få tillgång till informanternas upplevelse av MI genom en annan forskningsmetod.

Studiens reliabilitet stärktes genom kontinuerlig genomläsning och respons från handledare som bidragit till en objektivitet och transparens. Dessutom möjliggör studiens intervjuguide att liknande forskning kan genomföras i framtiden. Studiens reliabilitet begränsas av den semistrukturerade struktur som möjliggör för följdfrågor som ej finns återgivna i intervjuguiden. Studiens reliabilitet kan även ha påverkats av våra personliga omedvetna tolkningar vid transkriptionerna av intervjuerna. Validiteten stärktes genom att en pilotstudie genomfördes där intervjuguiden prövades för att se om intervjufrågorna gav svar på studiens syfte och frågeställningar. Vi upplever att vi har haft stor nytta av den pilotstudie som genomfördes. Den gav oss utrymme att omarbota och justera intervjuguiden och bidrog då till att vi kunde arbeta fram en större tydlighet i frågorna. Inför studiens genomförande hade vi med oss en viss förförståelse kring MI som metod, men inte hur den uppfattades av utövarna, i detta fall professioner inom elevhälsa. Vår förförståelse för metoden och vår egen uppfattning kring MI försökte vi i så stor utsträckning som möjligt att bortse från vid analysarbetet. Analysarbetet genomfördes utifrån Kvale och Brinkmans (2014) analys i tre steg. Vid en första genomläsning av transkriptionerna kategoriserades framträdande teman som i nästa analyssteg låg till grund för meningskoncentreringen. Därefter tolkades det analyserade materialet som utgjorde studiens resultat. Studiens generaliserbarhet är begränsad, dels utifrån antal informanter samt att det endast är en liten grupp som aktivt valt att använda metoden som ligger till grund för studiens resultat. Detta sammanvägt gör att det är svårt utifrån studiens resultat att dra generella slutsatser kring hur professioner generellt inom elevhälsan ser på och upplever metoden MI.

8.3 Studiens kunskapsbidrag

Denna studie har studerat hur en liten grupp av professioner inom elevhälsan upplever samtalsmetoden MI i mötet med elever i behov av särskilt stöd. Resultatet påvisar att det finns en enstämig samsyn kring metodens användbarhet i arbetet med elever, vårdnadshavare och kollegor i relation till motivation, måluppfyllelse och hälsa. Ett intressant resultat är att metoden även kan fungera stressreducerande för samtalsledaren då metoden stimulerar tankeprocesser som behöver äga rum innan förändring och utveckling kan ske. Studien visar på att MI upplevs både som en metod och ett förhållningssätt i relation och i möte med elever. Professionerna upplever att MI i stor utsträckning används åtgärdande i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Studien påvisar även att MI skulle kunna vara en främjande och förebyggande metod, men då behöver metoden spridas och implementeras i större omfattning inom skolan.

8.4 Förslag till vidare forskning

Förslag till vidare forskning, är det av intresse att genomföra en uppföljande studie med fler informanter för att på så sätt nå ett större urval och spridning. Detta skulle kunna bidra till att ge studien ett större underlag och generaliserbarhet. Dessutom ser vi en möjlighet att komplettera studien genom att använda ytterligare metoder såsom observationer för att på så sätt få möjlighet att studera genomförandet av MI. Intressant skulle även vara att genomföra en kompletterande studie som sträcker sig över tid och riktar sig mot elevens upplevelse av samtalsmetoden MI som stöd för måluppfyllelse och hälsa. Slutligen hade det varit av intresse att följa upp eleverna efter avslutad grundskoletid för att på så vis undersöka deras upplevelse av metodens verkningar på sikt. Vidare skulle en jämförande studie med liknande samtalsmetod kunna genomföras för att på så vis ställa MI i relation till en annan metod.

Referenser

- Andersson, L., & Björklund, J. (2008). *Hur används den transteoretiska beteendeförändringsmodellen för att främja fysisk aktivitet vid övervikt?* (Examensarbete, Hälsoakademin, Örebro Universitet). Hämtad 2020-03-08 från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:139181/FULLTEXT01.pdf>
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. 2. Utg. Stockholm: Natur och kultur; 2005.
- Aspelin, J., & Persson, S. (2011). *Om relationell pedagogik*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup
- Aspelin, J. (2013). Introduktion. I A. J. Aspelin (Red.), *Relationell specialpedagogik: i teori och praktik* (s. 7–11). Kristianstad: Kristianstad University Press. Hämtad 2020-03-12 från http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/16061/Relationell_specialedagogik_130614.pdf;jsessionid=B662752030FF3DFDDE5679C83FA54597?sequence=2
- Aspelin, J. (2015). Lärares relationskompetens. Begreppsdiskussion med stöd i Martin Bubers begrepp ”det sociala” och ”det mellanmänniska”. *Utbildning & Demokrati*, 24(3), 1–16. Hämtad 2020-03-08 från <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2015/nr-3/jonas-aspelin--larares-relationskompetens.pdf>
- Aspelin, J. (2016). Om den pedagogiska relationens gränser-Relationskompetens i gränlandet mellan närhet och distans. *Nordisk tidskrift för allmän didaktik*, 2(1), 3–13 Hämtad 2020-03-08 från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1051527/FULLTEXT01.pdf>
- Aspelin, J., & Johansson, L. (2017). Relationell pedagogik: ingång till ett fält. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 22(3–4), 159–165. Hämtad 2020-03-08 från <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1446>
- Barth, T., & Näsholm, C. (2006). *Motiverande samtal- MI: att hjälpa en människa till förändring på hennes egna villkor*. Lund: Studentlitteratur.
- Bengtsson, J. (red.) (2005). *Med livsvärlden som grund: bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. (2., rev. uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Bjurwill, C. (1995). *Fenomenologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjørndal, C.R.P. (2017). *Konstruktiva stödsamtal: perspektiv och redskap vid handledning, rådgivning, mentorskap och coaching*. (Första upplagan). Stockholm: Liber
- Blomgren, J. (2016). *Den svårfångade motivationen: elever i en digitaliserad lärmiljö*. (Doktorsavhandling, Göteborgs universitet). Hämtad 2020-03-08 från <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/47615>
- Blom-Hoffman, J., & Rose, G. (2007). Applying Motivational Interviewing to School-Based Consultation: A Commentary on “Has Consultation Achieved Its Primary Prevention Potential? *Journal of educational and psychological consultation*, 17(2–3), 151–156. Hämtad 2020-01-22 från <https://doi.org/10.1080/10474410701346451>

Bonde, A. H., Bentsen, P. & Hindhede, A.L. (2014). School nurses' experiences with motivational interviewing for preventing childhood obesity. *Journal of School Nursing*, 30, s 448-529. Hämtad 2020-03-25 från <https://search-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/psycinfo/docview/1622668127/fulltextPDF/E24C49E0967742AAPQ/1?accountid=11162>

Brown, E.L., Valenti M.V., & Kerr M.M. (2015). Building Emotional Supports: How Teachers' Emotional Labor Informs Therapeutic Alliances for Youth With Emotional and Behavioral Disorders. s 4–10. Hämtad (2020-03-25) från https://www.researchgate.net/profile/Elizabeth_Brown19/publication/271136800_Building_Emotional_Supports_How_Teachers'_Emotional_Labor_Informs_Therapeutic_Alliances_for_Youth_With_Emotional_and_Behavioral_Disorders/links/54beaebe0cf28ce68e6a85cf.pdf

Bryman, A. (2009). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (1:5. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.

Carlshamre, S. (2007). Fenomenologi – försök till en pedagogisk översikt. Hämtad 2020-05-08 från <https://www2.philosophy.su.se/carlshamre/texter/FenomenologiKapitel.pdf>

Cryer, S., & Atkinson, C. (2015). Exploring the use of Motivational Interviewing with a disengaged primary-aged child, *Educational Psychology in Practice* 31:1, 56–72. Hämtad 2020-01-22 från <https://doi.org/10.1080/02667363.2014.988326>

Eklund, J. (2013). Empati som känsla, förståelse och omsorg. *Socialmedicinsk tidskrift*. 90(2), 214 - 221. Hämtad 2020-02-25 från [https://scholar.google.se/scholar?q=Eklund,+J.+\(2013\).+Empati+som+k%C3%A4nsla,+f%C3%B6rst%C3%A5else+och+omsorg.+Socialmedicinsk+tidskrift.+Vol+90,+Nr+2,+214+-+221.&hl=sv&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart](https://scholar.google.se/scholar?q=Eklund,+J.+(2013).+Empati+som+k%C3%A4nsla,+f%C3%B6rst%C3%A5else+och+omsorg.+Socialmedicinsk+tidskrift.+Vol+90,+Nr+2,+214+-+221.&hl=sv&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart)

Eriksson, A. (2016). *MI som samtalsmetod och förhållningssätt: motiverande samtal i förskolan*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia fortbildning.

Frey, A. J., Cloud, R. N., Lee, J., Small, W. J., Seeley, J. R., Feil, G. E., Walker, M. H., Golly, A. (2011). The Promise of Motivational Interviewing. *School Mental Health*, 3, 1–12. DOI 10.1007/s12310-010-9048-z Hämtad 2020-02-10 från https://www.researchgate.net/publication/225510539_The_Promise_of_Motivational_Interviewing_in_School_Mental_Health

Farbring, C.Å., & Rollnick, S. (2015). *MI för praktiker: stöd och vägledning för motiverande samtal*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Faskunger, J. (2001). *Motivation för motion: en handbok för hälsovägledning steg för steg*. Farsta: SISU idrottsböcker.

Feller, C. P., & Cottone, R. R. (2003). The Importance of Emathy in the Therapeutic Alliance. *Journal of Humanistic counseling, education and development*, 42, 53-61. Hämtad 2020-11-19 från <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/j.2164->

490X.2003.tb00168.x?casa_token=1IzbE5Z2bVAAAAAA:9xIPOVBf1_R06QerB0LZKqViVqy9njquhfVxLNwiVbEVgFFqXA11wmemCSgPZlPG_vpXj3OH4VeqrXJ

Giota, J. (2001). *Adolescents' perceptions of school and reasons for learning*.

(Doktorsavhandling, Göteborgs universitet). Hämtad 2019-11-19 från

https://scholar.google.se/scholar?hl=sv&as_sdt=0%2C5&q=Adolescents%20%80%99+perceptions+of+school+and+reasons+for+learning.+G%3%B6teborg%3A+Acta+Universitatis+Gothoburgensis.+H%3%A4mtad+&btnG=

Giota, J. (2002). Skoleffekter på elevers motivation och utveckling. En litteraturöversikt.

Pedagogisk Forskning i Sverige, 7(4), 279–305. Hämtad 2019-11-19 från

<https://pdfs.semanticscholar.org/65f9/e81c8c96278696175b966b62ec17b389528e.pdf>

Giota, J. (2006). Självbedöma, bedöma, eller döma? -Om elevers motivation, kompetens och prestationer i skolan. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 2(2), 94–115. Hämtad 2019-11-19 från

https://www.ipd.gu.se/digitalAssets/1095/1095377_giota2006.pdf

Gregor, S. (2006). The nature of theory in information systems. *MIS quarterly*, 30(3), 611–642. Hämtad 2020-05-08 från

<https://misq.org/skin/frontend/default/misq/pdf/TheoryReview/Gregor.pdf>

Greiff, C., Sjögren, A., & Wieselgren, I. M. (2012). *En god start – en ESO-rapport om tidigt stöd i skolan*. Regeringskansliet. Hämtad 2020-03-08 från https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2013/07/ESO-2012_2-till-webben.pdf

Holm Ivarsson, B. (2013). *MI - motiverande samtal: praktisk handbok för skolan: skolmotivation, hälsosamtal, utvecklingssamtal, studievägledning, föräldrasamtal*. (2., omarb. uppl.) Stockholm: Gothia fortbildning.

Hugo, M. (2018). *Motivationsskapande undervisning och lärmiljö*. Skolverket Hämtad

2020-03-20 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1273170/FULLTEXT01.pdf>

Hylander, I., & Guvå, G. (2017). *Elevhälsa som främjar lärande: om professionellt samarbete i retorik och praktik*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur AB.

Jacobsson, K. (2017). *Processer och motorer i lokalt skolförbättringsarbete*.

(Doktorsavhandling, Göteborgs universitet). Hämtad 2020-05-01 från <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1083139/FULLTEXT02.pdf>

Jerkeby, S. (2019). *Att redan vara motiverad: om hinder och möjligheter för lärande*.

(Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Joseph, S. (2015). *Positive Therapy Building bridges between positive psychology and person-centred therapy [Elektronisk resurs]*. Hämtad 2020-03-10 från

https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=vusjCQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Positive+Therapy+Building+bridges+between+positive+psychology+and+person-centred+therapy&ots=DimUr-tQKV&sig=i55McxMk2-qqtPIe2271aZtEIT8&redir_esc=y#v=onepage&q=Positive%20Therapy%20Building%20bridges%20between%20positive%20psychology%20and%20person-centred%20therapy&f=false

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Tredje [reviderade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Lilja, A. (2013). *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev*. (Doktorsavhandling, Göteborgs universitet). Hämtad 2020-04-25) från https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32806/1/gupea_2077_32806_1.pdf

Markland, D., Ryan, R.M., Tobin, V.J., & Rollnick, S. (2005). Motivational Interviewing and self-determination Theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(6), 811–831. DOI:10.1521/jscp.2005.24.6.811 Hämtad 2020-03-25 från <https://search-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/psycinfo/docview/224853613/fulltextPDF/276143D58B764902PQ/2?accountid=11162>

Miller, W.R., & Rollnick, S. (2013). *Motiverande samtal: att hjälpa människor till förändring*. (3., rev. och utök. utg. [dvs 4 svenska utg.]). Stockholm: Natur & kultur

Nilholm, C. (2005). Specialpedagogik Vilka är de grundläggande perspektiven? *Pedagogisk forskning i Sverige*, 10(2), 124-138 Hämtad 2020-03-18 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:32672/FULLTEXT01.pdf>

Ortiz, L. (2010). *Motiverande samtal med ungdomar: stöd vid rådgivning om levnadsvanor*. Karolinska institutets folkhälsoakademi. Hämtad 2020-03-20 från https://nationellasjalvskadeprojektet.se/wp-content/uploads/2016/03/MotiverandeSamtalMedUngdomar_LiriaOrtiz2010.pdf

Regeringsreformen 2009/ 10:80. Hämtad 2020-02-13 från <https://www.regeringen.se/contentassets/095135b9032c46afacf5e0a8a55389e1/en-reformerad-grundlag-prop.-20091080>

Robbins, L. B., Pfeiffer, K.A., Maier, K.S., LaDrig, S. M. & Berg-Smith, S. M. (2012). Treatment fidelity of motivational interviewing delivered by a school nurse to increase girls' physical activity. *Journal of School Nursing* 28, 70-78 Hämtad 2020-03-08 från <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1059840511424507>

Robbins, L. B., Pfeiffer, K.A., Wesolek, S.M. & Lo, Y. (2013). Process evaluation for a school-based physical activity intervention for 6th- and 7th- grade boys: Reach dose, and fidelity, *Evaluation and Program Planning* 42, 21–31 Hämtad 2020-02-13 från <https://search-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/psycinfo/docview/1542019791/7F27C1CC344F4BE9PQ/1?accountid=11162>

Rollnick, S., Kaplan, S.G. & Rutschman, R. (2017). *Motiverande samtal i skolan: samtal som förbättrar lärande*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Rowell, L., Hong, E. (2013). Academic motivation: Concepts, strategier, and counseling approaches. *Professional School Counseling*, Alexandria 16(3), 158–171 Hämtad 2020-02-13 från https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2156759X1701600301?casa_token=Sx7JzwiicsUAAAAA:uEvhXnCGkfn5TOVfLv_h1wNVbaUyBJU0Nr-1fEILWuIhx7LOi0CGgdUPFqIwiwikuEzY5bOy5zdgug

Runström Nilsson, P. (2017). *Elevhälsa: samverka, förebygga, bygga*. (Första upplagan). Malmö: Gleerups.

SFS 2007:638. Svenska författningssamling. *Examensförordning för specialpedagogexamen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 2020-01-25 från <http://rkrattssdb.gov.se/SFSdoc/17/171111.PDF>

Skaalvik, E.M. & Skaalvik, S. (2016). *Motivation och lärande*. (Andra, rev. utgåvan, första tryckningen). Stockholm: Natur & Kultur

Skollagen. (2010:800). Hämtad 2020-02-25 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket. (2013). Elevhälsan i skollagen. Hämtad 2020-02-28 från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2477>

Skolverket. (2014). Elevhälsans uppdrag – främja, förebygga och stödja elevens utveckling mot målen. Hämtad 2020-02-15 från <https://www.skolverket.se/getFile?file=3286>

Skolverket. (2019a). Hälsa för lärande -lärande för hälsa. Hämtad 2020-03-08 från <https://www.skolverket.se/getFile?file=4071>

Skolverket. (2019b). Slutbetyg i grundskolan. Hämtad 2020-01-10 från <https://www.skolverket.se/download/18.7f0610616b709c26f72acd/1569409696488/pdf4771.pdf>

Skolverket. (2019c). Motivation en viktig nyckel till elevers skolframgångar. Hämtad 2020-03-08 från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/motivation-en-viktig-nyckel-till-elevers-skolframgang>

Skolverket. (2019d). Barnkonventionen i skolan. Hämtad 2020-02-15 från <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/barnkonventionen>

Snap, L., Atkinson, C. (2017). Students' views on the effectiveness of motivational interviewing for challenging disaffection, *Educational Psychology in Practice*, 33(2,) 189–205. Hämtad 2020-03-14 från <http://dx.doi.org/10.1080/02667363.2017.1287059>
Yttr

Strait, G.G., Smith, B.H. McQuillon, S., Terry, J., Swan, S., & Malone, P, S. (2012). A randomized trial of motivational interviewing to improve middle school student's academic performance. *Journal of Community Psychology* 40, 1032-1039.

Strait, G.G., McQuillon, S., Terry, J., & Smith, B.H. (2014). School-based motivational interviewing with students, teachers, and parents: New developments and future direction. *Advances in School Mental, Health Promotion*. 7, 205–207.

Stukát, S. (2014). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2:3. uppl.) Lund: Studentlitteratur

Szklarski, A. (2011). Fenomenologi som teori, metodologi och forskningsmetod. I A. Fejes och R Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 106–120). Liber: Stockholm

Säljö, Roger (2008). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Terry, J., Smith, B. H., Strait, G. G., & McQuillin, S. (2013). Motivational interviewing to improve middle school students' academic performance. A replication study. *Journal of Community Psychology*, 42, 902–909. Hämtad 2020-02-13 från <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/jcop.21574>

Terry, J., Smith, B. H., Strait, G. G., & McQuillin, S. (2014). Dosage effects of motivational interviewing on middle school students' academic performance: Randomised evaluation of one versus two sessions. *Advances in School Mental Health Promotion*, 7, 62-74 Hämtad 2020-02-13 från https://www.researchgate.net/publication/259177090_Dosage_effects_of_motivational_interviewing_on_middle-school_students'_academic_performance_Randomized_evaluation_of_one_versus_two_sessions/link/56bb596c08ae0c9607e09711/download

Terry, J. (2016). Preliminary Evaluation of "Footprints:" Motivational Interviewing to promote cognitive-behavioral skills, academic outcomes and academic protective. *ProQuest Number*, Hämtad 2020-02-13 från <https://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4626&context=etd>

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2020-01-15 från https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Von Ahlefeld Nisser, D. (2011). *Kunskapande samtal i (special)pedagogisk verksamhet* Dalarna: Hämtad 2020-04-15 från <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:521198/FULLTEXT01.pdf>

Wery, J., & Thomson, M. (2013). Motivational strategies to enhance effective learning in teaching struggling students". *Support for Learning*, 103–108. DOI: 10.1111/467-9604.12027 Hämtad 2019-11-19 från https://www.academia.edu/22362520/Motivational_strategies_to_enhance_effective_learning_in_teaching_struggling_students

Bilaga 1

Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter som läser sista terminen på specialpedagogutbildningen vid Göteborgs universitet. Under våren kommer vi att skriva vårt examensarbete kring ämnet motivation och metoden *Motiverande samtal* (MI).

Studiens syfte är att öka kunskap om professioner inom elevhälsans upplevelse av att använda MI metoden samt hur de upplever att samtalet ger stöd till elever. Vi vill med denna studie bidra med hur metoden MI kan användas som ett verktyg i skolans verksamhet för ökad motivation hos elever.

Vi har under hösten 2019 förberett oss för vårens examensarbete genom att vi har fördjupat oss i litteratur och forskning kring motivation i allmänhet och metoden MI i synnerhet. Vi vill därtill ta del av verksamma professioners arbete med metoden. Vår förhoppning är att få möjlighet att intervjua dig som har kunskap på området och aktivt genomför motiverande samtal med elever. Vår önskan är att få ta del av dina erfarenheter kring hur samtalet används, men också din upplevelse av hur samtalet stödjer elever. Intervjun kommer att bestå av cirka 15 frågor och beräknas ta 30 - 45 minuter. En ljudinspelning kommer att ske under intervjun.

Studien vilar på Vetenskapsrådets etiska principer, vilka vi kommer att ta hänsyn till under hela forskningsprocessen. Detta betyder att ditt deltagande är frivilligt och att du när som helst har möjlighet att tacka nej till din fortsatta medverkan i studien. Studien kommer att ta hänsyn till konfidentialitetskravet vilket innebär att din identitet inte kommer att finnas med i studien utan anonymitet kommer att råda. Ljudinspelningen kommer att förvaras inlåst. Materialet från intervjun kommer endast att användas till denna studie.

Vi kontakter dig på telefon under vecka 6 för att boka tid och plats för intervju. Har du några frågor och funderingar är det bara att höra av sig till någon av undertecknade eller vår handledare för mer information.

Väl mött!

Med vänlig hälsning

Lisa Vargstam lisa.vargstam@varberg.se

Madelaine Andréasson madelaine.andreasson@harryda.se

Handledare Katharina Jacobsson katharina.jacobsson@gu.se Universitetslektor

Bilaga 2

Intervjuguide

- Beskriv ditt arbete med MI/ Hur kan ett samtal gå till?
- Hur upplever du MI som metod?
- Hur upplever du användbarheten av MI utifrån din profession i mötet med elever i behov av särskilt stöd?
- I vilka situationer möter du elever för MI samtal?
- Hur upplever du att metoden stödjer elevernas hälsa, lärande och måluppfyllelse.
- Beskriv en situation då du upplevt att en elev fått stöd genom MI.
- Upplever du att MI kan användas för alla elever i behov av särskilt stöd? Om inte varför?
- På vilket sätt kan MI användas som ett främjande och förebyggande verktyg?
- Berätta vilka fördelar respektive nackdelar du vill lyfta fram med MI?
- Om och på vilket sätt upplever du att din relation till eleven påverkar samtalet?
- På vilka sätt upplever du metoden som användbar i skolan?
- Hur ser du på MI som en specifik/ generell metod att använda inom skolan i arbetet med elever i behov av särskilt stöd.
- På vilket sätt anser du att verktyget MI bör spridas och användas i skolan?